

**İLKÖĞRETİMDE
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
PROJE YÖNTEMİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN
SOSYAL BİLGİLER/SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
TUTUMLARI**

Ayhan YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK

Eylül - 2009

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİMDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
PROJE YÖNTEMİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN
SOSYAL BİLGİLER/SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
TUTUMLARI

Hazırlayan
Ayhan YILDIRIM

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK

Afyonkarahisar - 2009

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Yönteminin Kullanımına İlişkin Sosyal Bilgiler/Sınıf Öğretmenlerinin Tutumları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03.09.2009

Ayhan YILDIRIM

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

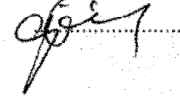
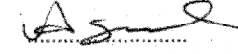
JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Şaban ORTAK

Jüri Üyeleri : Doç.Dr. A.Ali GAZEL

: Yrd.Doç.Dr. Gürbüz OCAK

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Ayhan YILDIRIM'ın "İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Yönteminin Kullanımına İlişkin Sosyal Bilgiler/Sınıf Öğretmenlerinin Tutumları" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 02.08.2009 günü saat 15:00'de Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir

Doç.Dr.Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

İLKÖĞRETİMDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE PROJE YÖNTEMİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER/SINIF ÖĞRETMENLERİNİN TUTUMLARI

Ayhan Yıldırım

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK

Eylül 2009

Bu araştırmada amaç, çağdaş eğitim uygulamaları doğrultusunda ve yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde uygulaması önem kazanan ve yaygınlaşan Proje Yönteminin İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersleri Öğretiminde kullanımının; derse katılım ve ilgi, beceri gelişimi ve öğretim ortamı açısından yöntemin yararlarına yönelik öğretmen tutumlarını ortaya çıkarmaktır.

Bu amaçla, proje yönteminin eğitimde kullanımı esnasında ve sonrasında ortaya çıkabilecek olası durumları, yararları ve sınırlılıkları ifade edecek nitelikte 24 sorudan oluşan likert tipi ölçek oluşturulmuştur. Bu ölçek, örneklem olarak seçilen 2008-2009 eğitim-öğretim yılı ikinci yarısında Van ili Muradiye ilçesinde ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinden oluşan 120 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla tanımlayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık olup olmadığı ile branşlar arası anlamlı bir farklılık olup olmadığı t testi kullanılarak ölçülmüştür.

Sonuç olarak ise araştırma grubunu oluşturan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin, proje yöntemini kullanmanın eğitime olumlu katkı sağladığı görüşü çıkmıştır ve tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca değişkenler arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Yöntemleri, Proje Yöntemi, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Öğretmen Tutumları.

ABSTRACT

SOCIAL SCIENCE/PRIMERY SCHOOL TEACHER'S APPROACH RELATED WITH USAGE of PROJECT METHOD IN SOCIAL SCIENCE EDUCATION IN ELEMENTARY EDUCATION

Ayhan Yıldırım

Social Science Education Field

Supervisor: Asist. Prof. Dr. Şaban ORTAK

September 2009

The aim of this research is to detect teacher's approach towards benefits of usage of Project Method which becomes widespread and more of an issue within the frame of constructivist approach and contemporary education applications in the teaching of social sciences lessons in elementary education in terms of skill improvement and learning environment participation and attention to the lesson. For that purpose, likert scale, composed of 24 questions having qualification expressing advantages and restrictions and situations after or in due course of usage of Project Method in education, is generated. This scale is performed to a group, chosen as a sample, consisting 120 fellows who are elementary school teachers and social science teachers carrying out a duty in Muradiye District, Van, at the time 2008-2009 academic year second semester. All the data acquired are evaluated. Descriptive coefficient and reliability analyses are performed to determine the construct validity of scale. Significance level is taken as 0, 05 during research. It is measured by using t-test that whether there is significant difference between gender or not and whether there is significant difference between branches or not. As a conclusion, an argument by social science teachers and elementary school teachers in sample group examined is observed as using project method has affirmative contribution to education and it is observed that they have positive attitudes towards method. In addition, there is no significant difference between the parameters.

Key Words: Teaching Methods, Project Method, Social Science Education, Teacher's Attitudes

ÖNSÖZ

İçinde bulunduğumuz çağ, bilgi çağıdır. Bilgiye ulaşmak, bilgidен yararlanmak ve bilgiyi kullanmak önemli bir beceri olmuştur. Hem çağımızın teknolojisi hem çağımızın ihtiyaçları ve yetişen insan tipi, bilgiye çeşitli kaynaklardan ulaşabilen, karşılaştığı problemleri çözebilen, üretebilen ve üretileni kullanabilendir.

Hızla değişen ve gelişen teknoloji yetişen insan tipini bu hale getirirken, eğitim sistemleri de sürekli olarak kendini yapılandırmakta ve sürekli bir arayış halindedir. Bu süreçte yeni stratejiler, yöntem ve teknikler geliştirilmiş ve yeni adıyla yapılandırmacı bir öğretime doğru yönelim artmıştır.

Bilgiyi yapılandıran birey tipi yetiştirme sürecinde önemli derslerden birisi de sosyal bilgiler dersleridir. Bireyi topluma yararlı hale getirme merkezli olan sosyal bilgiler dersinde proje yönteminin kullanılması bu amaçlara ulaşmayı daha da kolaylaştıracaktır.

Araştırmamızda birçok değerli kişinin emeği vardır. Araştırmada emeği geçenlerden İlk olarak değerli tez danışmanım, hocam; Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimim sürecinde hem bilimsel çalışmanın nasıl yapılacağını öğrendiğim hem de değerli görüşlerinden yararlandığım hocam; Yrd. Doç. Dr. Gürbüz OCAK'a teşekkür ederim.

Tezi hazırlama aşamasında yardımını esirgemeyen hocalarım, Doç. Dr. Ahmet Ali GAZEL ve Arş. Grv. Mevlüt GÜNDÜZ'E teşekkürü bir borç bilirim.

Yabancı kaynakları çevirmemde yardımcı olan öğretmen arkadaşım, Nesrin ARPACI'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Eylül - 2009

Ayhan YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI FORMU.....	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU.....	1
1.1. EĞİTİM.....	1
1.2. ÖĞRETİM.....	2
1.3. ÖĞRENME.....	3
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	6
4. PROBLEM CÜMLESİ.....	6
4.1. ALT PROBLEMLER.....	6
5. HİPOTEZLER.....	6
6. VARSAYIMLAR.....	7
7. SINIRLILIKLAR.....	7
8. TANIMLAR.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. SOSYAL BİLİMLER.....	9
1.1. SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI VE KAPSAMI.....	9
1.2. EĞİTİM SİSTEMİMİZDE SOSYAL BİLGİLERİN YERİ VE TARİHİ GELİŞİMİ.....	11
2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE ÖNEMİ.....	13
2.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI.....	14
2.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKELER.....	16
2.2.1. Etkili Vatandaşlık.....	16
2.2.2. Kültürleme.....	17
2.2.3. Yöntem.....	17
2.2.4. Zaman.....	18
3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEMEL YAKLAŞIMLAR.....	18
3.1. VATANDAŞLIK AKTARIMI OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ.....	18
3.2. SOSYAL BİLİM OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ.....	19
3.3. YANSITICI ARAŞTIRMA OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ.....	20
4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ.....	21
5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİNİN ROLÜ.....	22
6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ARAÇ-GEREÇ.....	23
7. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMDE YÖNTEM.....	25
7.1. YÖNTEM.....	25
7.1.1. Yöntem seçimini Etkileyene Faktörler.....	26
8. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	28
8.1. PROJE YÖNTEMİ/PROJE TABANLI ÖĞRENME.....	29
8.1.1. Proje ve Proje Türleri.....	29
8.1.2. Proje Yöntemi.....	29
8.1.3. Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Felsefi Temelleri....	32
8.1.4. Proje Tabanlı Öğrenmede Konu Belirleme.....	33

8.1.5. Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğeleri.....	34
8.1.6. Proje Tabanlı Öğrenmenin uygulama Aşamaları.....	35
8.1.6.1. Birinci Evre: Başlangıç.....	37
8.1.6.2. İkinci Evre: Alan Çalışması.....	37
8.1.6.3. Üçüncü Evre: Özetleme.....	37
8.1.7. Proje Tabanlı Öğrenme Sürecinde Öğretmenin Rolü.....	38
8.1.8. Proje Tabanlı Öğrenmenin Üstünlükleri ve Sınırlılıkları...41	
8.1.9. Proje Tabanlı Öğrenmenin Değerlendirilmesi.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	46
2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	46
3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	47
4. VERİLERİN ANALİZİ.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. BULGULAR VE YORUM

1.1. ÖLÇEK MADDELERİ AÇISINDAN BULGULAR.....	50
1.2. ALT PROBLEMLER AÇISINDAN BULGULAR.....	57
1.2.1. Cinsiyet Açısından.....	57
1.2.2. Branş Açısından.....	59

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	61
2. ÖNERİLER.....	65

KAYNAKÇA.....67

EK 1: ANKET ARAŞTIRMASI İÇİN İZİN ONAY FORMU.....74

EK 2: ÖLÇEK SORULARI.....75

EK 3: ÖRNEK PROJE TASLAĞI.....77

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Proje Tabanlı Öğrenmenin Uygulama Aşamaları:	35
Tablo 2: Geleneksel Öğretim İle Proje Yönteminin Farkı:	39
Tablo 3: Cinsiyet ve Sınıf Kademeleri Bazında Örneklem Tablosu	47
Tablo 4: Dereceleme Ölçeği Puan Aralıkları	49
Tablo 5: Tutum Ölçeği İstatistikî Sonuçları Tablosu	50
Tablo 6: Cinsiyet açısından istatistikler tablosu:	57
Tablo 7: Branş açısından istatistikler tablosu:	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Strateji-Yöntem ve Teknik İlişkisi:	26
Şekil 2: Öğretimsel Çerçeve:	26
Şekil 3: Proje Tabanlı Öğrenmenin Temel Kavramları:	30
Şekil 4: Proje Tabanlı Öğrenme Süreci:	31
Şekil 5: Proje Tabanlı Öğrenmenin Kuramsal Olarak Yeri:	32
Şekil 6: Proje Oluşturma Süreci:	38

KISALTMALAR TABLOSU

- N: Toplam Sayı
p: Sigma (farkın anlamlılık düzeyi)
s: Sayfa
ss: Standart Sapma
fy: Faktör Yüğü
vd: Ve Diğerleri
F: Frekans (Frequency)
%: Yüzde Oran
sd: Serbestlik Derecesi (Degree of Free)
F: Varyans Değerü (Analysis of Variance)
X: Aritmetik Ortalama

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

1.1. EĞİTİM

Çağımız insanının ne bildiği değil, bilgiyi nerede, ne zaman ve nasıl kullanabildiği önemlidir. Bunun için de eğitim ortamlarında bilgiyi arayan ve bilgiye ulaşabilen bireyler yetiştirme anlayışı daha yararlı olacaktır. Çünkü insana bilgiyi vermek sadece geçici bir çözüm yolu iken, bilgiye giden yolu vermek kalıcı ve her durumda kullanılabilir bir çözüm yoludur.

Günümüzde somuttan soyuta, yalından karmaşığa değişen ilişkiler; özel bilgiler ve beceriler gerektiren iş alanları, problem çözebilen bireyler ve yöneticiler... dünya üzerinde yaşam koşullarını oluşturmaktadırlar. Üst düzey zihinsel işlem gerektiren bu ortamlar için ise bilgiyi üretebilen ve ürettiği bilgiyi kullanabilen bireylere ihtiyaç vardır. Bu tür bireylerin yetişmesi ise; ancak aynı amaca yönelik bir eğitimle mümkün olacaktır.

“Eğitim, yetişkinlerle çocuklar ve gençler arasında, bilenle bilmeyen arasında insanın var olduğu günden beri devam edip gelmektedir”(Ergün, 1996: 9).

“Eğitimin temel amacı, toplumdaki bireyleri yetiştirerek onları topluma yararlı bireyler haline getirmektir. Eğitimin toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirme olmak üzere dört temel işlevi bulunmaktadır. Eğitimin toplumsal işlevi; toplumun sürekliliğini ve gelişimi sağlayarak, toplumla uyumlu bireyler yetiştirmektir. Eğitimin siyasal işlevi ise; toplumdaki bireylere milli bilinç kazandırılarak toplumun devamlılığı sağlanırken, diğer yandan ülkenin yönetiminde rol alacak liderlerin yetiştirilmesinde rol oynar. Eğitimin ekonomik işlevi, toplumun ekonomik kalkınması ve gelişmesine katkıda bulunabilmesi için, ekonomik kurumların ihtiyacı olan nicelik ve nitelikte insan gücü yetiştirilmesini sağlamaktır. Bireye toplumsal kaynakların akılcı bir biçimde kullanılması ve değerlendirilmesi için gerekli davranışlar kazandırarak ülke ekonomisine katkıda bulunmaları sağlanabilir. Eğitimin bireyi geliştirme işlevine bakıldığında; birey eğitim sayesinde doğal ve toplumsal çevresini tanıyarak, bunlardan en iyi bir biçimde karşılama yollarını öğrenir.

Bireyin gelişmesi, günümüzdeki modern ve demokratik toplumlarda bireye verilen değerlerin artması ile eğitim kurumlarının önemli işlevlerinden biri durumuna gelmiştir. Eğitimin bireyi geliştirme işlevini yerine getirirken karşılaştığı en önemli zorluklardan biri bireyler arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bireylerin yetenekleri, gelişim hızları, ilgi ve ihtiyaçları birbirinden farklıdır. Eğitimde bu farklılığa dikkat edilmesi gerekmektedir” (Fidan ve Erden, 1998: 56-64).

İnsanı istendik davranışlarla donatmak yani eğitmek çağlar boyunca en önemli sorun olmuştur. Günümüzde bu sorun gittikçe karmaşık duruma gelmektedir ve etkisini daha yoğun bir şekilde duyurmaktadır.

“Devleti yönetecek, fabrikaları planlayacak, kuracak, işleyecek, ondan ürün alacak, yuva kuracak; okul, yol, baraj yapacak ya da yaratılan ve yarattığı sorunları çözecek olan insandır. Böyle olunca insanı tutarlı davranışlarla, yani problem çözücü bilgi ve becerilerle donatmak zorunluluğu vardır. Bu da eğitimle mümkün olmaktadır (Sönmez, 2001: 1)”.

Çağımız insanında bu özellikler aranırken aynı zamanda çağımız eğitim sistemlerinde de bu özellikler aranmalıdır. İnsana şekil verecek olan ve hayata katacak olan eğitimde, bilgiler sorgulayıcı ve araştırmacı bir yol izlenerek bireylere kazandırıldığı takdirde istenilen tipte bireyler yetişmesi mümkün olacaktır. Bu nedenledir ki, uygulanacak olan yöntemlere daha fazla dikkat edilmeli ki, çağdaş eğitim ve beraberinde çağdaş insan olgusuna katkı getirsin. Çağdaş yöntemlerden biri olan proje yönteminin kullanımının yaygınlaşması ise bu yönüyle eğitim ortamlarına katkı sağlayacaktır. Amacımız ise bu yöntemin ne kadar bilindiği, nasıl kullanıldığı yönünde bilgilere ulaşmaktır.

1.2. ÖĞRETİM

Öğretim, önceden belirlenmiş bilgi ve becerileri alıcıya kazandırmak maksadıyla oluşturulan sistemli bir eğitim sürecidir.

“Öğretim, genel anlamda öğrenmeyi oluşturmak üzere bilgi ve çevrenin düzenlenmesidir”(Kaya, 2005: 4).

“Öğretim, eğitim programlarında yer alan bilimsel disiplinlerin öğretim ortamında bireyin ilgi, yetenek, yeti ve anlıklarına göre sistemli bilgi kategorileri biçiminde sunulmasıdır.”(Baytekin, 2004: 15).

Davranışçı öğretim programlarında aranılan özellik, neyi ne kadar öğrendi şeklinde idi. Yani yalnızca “ne öğretelim” sorusunun cevabıyla konu merkezli bir anlayışı, “ne kadar öğretelim” sorusunun cevabıyla da bilginin miktarı anlayışı ön plana çıkmaktaydı. Fakat yapılandırmacı anlayış bu iki soruya ilaveten “nasıl öğretelim ve niçin öğretelim” sorularına da cevap aramaktadır. “Niçin öğretelim” sorusunun cevabı, öğretimde amacı ifade etmekteydi ki bu amaç bir yönüyle davranışçı kuramının kapsamında da yer alırdı.

Ancak “nasıl öğretelim” sorusu özellikle yapılandırmacı anlayışta önem kazandı ve eğitim-öğretim kavramını sonuç yönünden ziyade süreç yönüyle irdeleme yoluna gitti.

Bu nedendir ki “nasıl öğretelim” sorusuna, farklı yöntem ve teknikleri için içine sokarak cevap vermek gerekti. Yapılandırmacı yöntemlerden olan proje yönteminin “nasıl öğretelim” sorusuna verdiği cevap ise, bu yöntemin kullanımı hakkında bizlere bilgi verecektir.

1.3. ÖĞRENME

İnsanı diğer canlı varlıklardan ayıran en önemli özelliklerinden biri öğrenme yeteneğidir. Çünkü insan diğer canlılardan farklı olarak, düşünme yetisine sahiptir. Düşünme yetisi insanın çevre ile olan etkileşimlerinde ve bu etkileşimlere bağlı değişimlerde temel canlılık unsurudur. İnsanlar yaşam süreçlerindeki bu etkileşim sayesinde bilgi, görgü, beceri, tutum ve değerler kazanırlar. Bu kazanımlar düşünme temelinde bir araya gelir ve öğrenme bu temele dayanır.

“Öğrenme sadece bilgi edinmeden ibaret değildir. Çünkü bilmemiz gereken şeyler ile öğrenmemiz gereken şeyler birbirinden farklıdır”(Balci, 2005: 114).

Öyle ki Bruner(1991: 93) öğrenme, “insanın öylesine köklü bir niteliğidir ki, bunun insan için hemen hemen zorunlu olduğu söylenebilir” demiştir.

Eğitim kurumları, yeni yetişen kuşakları iyi vatandaş olarak yetiştirme işlevini, bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, coğrafyasını ve kurumlarını tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Ülkemizde öğrencilere tüm bu bilgi ve becerilerin önemli bir kısmı ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi yoluyla kazandırılmaya çalışılır. Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir. Sosyal Bilgiler yoluyla öğrencilere kültürel mirası aktarma ve onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirme amacı gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Erden, Tarihsiz; Akt: Memişoğlu, 2001). Gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir.

Sönmez ise (2001)“Sosyal Bilgileri, “toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlamaktadır. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir.

Değişen çağda, öğretmenin öğretme-öğrenme sürecinde geleneksel yollardan uzaklaşıp, öğrencileri için öğrenmeyi daha kalıcı hale getiren öğrenme biçimlerini tercih etmesi gerekmektedir. Bu açıdan mevcut anlayışın sorgulanması gerekmektedir. Bu noktada sorulması ve cevaplandırılması gereken sorular şunlardır; “Dersler ansiklopedik bilgileri mi yüklemeli yoksa konuları ve olayları derinliğine anlamayı, eleştirel düşünmeyi mi esas almalıdır? Okullar öğrencileri gelecek için gerekli bilgiyle mi yüklemeli, yoksa okulda verilen bilgilerin yaşam boyu yetmeyeceğini kabul ederek öğrenmeyi mi öğrenmeli? Bilgi, formal disiplin alanlarının öğretmen tarafından öğrenciye yüklenmesi ile mi, yoksa formal disiplinlerin ışığı altında etkileşim ile mi elde edilir?” (Özden, 1999: 75).

Bu sorulara verilecek cevapların, geleneksel yapıdaki öğrenme öğretme yaklaşımı ile gerçekleştiremeyeceği de açıktır. “Çünkü, günümüz öğretmenlerinden beklenen en önemli görev, topluma yaratıcı, eleştirel ve çok yönlü düşünebilen, öğrenmeyi öğrenen, problem çözebilen, kendi öğrenmesinden sorumlu olan ve sağlıklı kararlar verebilen bireyler yetiştirmektir (Saban, 2005: 169)”.

Bu sorular ve cevapları öğretmenin var olan durumu değiştirmesinde önemli bir başlangıç noktası oluşturarak, etkili öğrenmeyi gerçekleştirmede yeni arayışlar içine girmesini, değişik yöntem ve teknikler bulup, kullanmasını sağlayacaktır. Bu yönüyle konu ele alındığında, “Proje Tabanlı Öğrenme Modeli” Sosyal Bilgiler dersi için öğrenmeye değişik açıyla yaklaşan bir yöntem olarak görülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Öğretmenlik mesleğini icra edenlerin yapması gereken birçok iş, alması gereken birçok sorumluluk olacaktır. Özellikle günümüz eğitim anlayışında yani yapılandırmacı yaklaşımda öğrenciyle birlikte öğretmenin de sorumluluğu da artmıştır. “Yapılandırıcılık, bireyin öğrenme deneyimine kattığı bilgi, inançlar ve becerilerin önemini vurgular”(Titiz, 2005: 18).

Bilgi inanç ve beceriler öğretmenlik mesleğinin sanat yönüdür ve öğretmen sadece bilgi veren olmaktan sanatçılık yönüyle ayrılır. Bu mantıkta artık öğretmen kitap veya kitap okutan biri olmaktan çok öğrenciyi yönlendiren bir rehber olacaktır.

Bu nedenle eğitim-öğretim ortamlarında çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almalı buna bağlı olarak eğitim çalışmaları ve yöntemleri üzerinde durmalıdır.

Bilgiyi üreten ve ürettiği bilgiyi kullanabilen insan tipinin yetişmesinde, sosyal bilgiler dersi kapsam ve işlevi yönünden büyük öneme sahiptir. Bilgilerin kalıcı ve etkili olduğu bireylerin yetişmesi de ancak sosyal bilgiler derslerinin üst düzey zihinsel işlem gerektiren yöntemlerle verilmesiyle mümkün olacaktır.

Sosyal bilgiler dersinin sıkıntıları yalnızca bilişsel anlamda değil, duyuşsal ve psikomotor anlamda da gözümüze çarpmaktadır.

Öyle ki öğrencilerin, sosyal bilgiler derslerini sıkıcı bulmaları, önemsiz olarak algılamaları ve bu yönde tavır oluşturmaları duyuşsal anlamda sıkıntılara neden olduğu gibi, beraberinde bu ders kapsamında oluşturulan bilgi ve becerilerin yaşam biçimi olarak benimsenmemesi; topluma, geçmişe ve çevreye duyarsız kalıp umarsızca davranışlar sergilemesine de neden olmaktadır. Bu unsurlar psikomotor anlamda olumsuzluklar meydana getirmektedir.

“Bireyden beklenen yeterlikleri gerçekleştirmede etkili öğretim yöntemlerinden biri de, Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımıdır. Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı; birçok yöntem ve stratejiyi içine alabilen, öğrencinin kendi kendine bilgiye ulaşmasını, bilgiyi kullanmasını, ilgili alanlara bilgiyi transfer edebilmesini, araştırma yapmasını, bilimsel süreç becerilerini kullanmasını elde ettiği bilgileri uygun bir şekilde bir araya getirip sunabilmesini, kendini ifade etmesini sağlayan bir yaklaşımdır”(Memişoğlu, 2001: 15).

Tarama (survey) modelinin kullanıldığı bu araştırma, Proje Tabanlı Öğrenme modelinin ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde, öğrenci başarısı açısından etkili olup olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Proje Tabanlı Öğrenme modeli, Sosyal Bilgiler Dersi konularının amaçlarının en iyi şekilde gerçekleştirmesini sağlayarak bu dersin öğretimine yeni bir boyut kazandıracaktır. Bu anlamda araştırmanın, Sosyal Bilgiler öğretimine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, bireyin eğitiminde ve gelişiminde etkin rol oynaması gerektiği düşünülen öğretim yöntemlerinden proje yönteminin kullanımına yönelik ilköğretimde görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin tutumlarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda:

Yönteme yönelik tutumlar cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösteriyor mu?

Yönteme yönelik tutumlar branş değişkeni açısından farklılık gösteriyor mu?

Sorularının yanıtları aranmıştır.

4. PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin Proje Yönteminin kullanımına ilişkin tutumları nelerdir?

4.1. ALT PROBLEMLER

Cinsiyet Açısından;

Öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

Branş Açısından;

Öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında branş açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. HİPOTEZLER

Cinsiyet Açısından;

Öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık vardır.

Branş Açısından;

Öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında branş açısından anlamlı bir farklılık vardır.

6. VARSAYIMLAR

Likert ölçeğinin (tutum ölçeğinin) doldurulması aşamasında, çalışma örneklemini oluşturan kişilerin doğru ve güvenilir bilgiler verdikleri.

Araştırma önerisi doğrultusunda yapılan içerik analizine, Proje Yöntemi bireye görelilik ilkesine uygundur.

Proje Yöntemi bireyin gelişimine büyük katkı sağlamaktadır.

Araştırmamızda örneklem evreni temsil etmektedir.

Araştırmamızda amaç(yöntemlere) ve araçlar(proje yöntemi) arasında uygunluk olduğu için önerimiz geçerli ve güveniliridir.

7. SINIRLILIKLAR

Araştırma önerimizde altı tür sınırlılıkla karşılaşılmaktadır.

Çalışmada yapılan faktör analizi, yapı geçerliliği açısından soruların faktör yüklerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmamız sadece Van ili Muradiye ilçesi İlköğretim okullarında görev alan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır. Bu nedenle araştırmamızda yalnızca bilgiler dersleri üzerinden proje yöntemi değerlendirilmiştir.

Araştırmamız sadece proje yöntemine yönelik tutumları ölçmekle sınırlıdır.

Araştırmamızda yalnızca likert tipi bir tutum ölçeği kullanılmıştır.

Bu araştırmada kullanım için verilen zaman sınırlıdır ve bu yetersizliğe neden olacaktır. Çünkü yaklaşık olarak 120 günlük bir süre verilmiştir. Bu süre kapsamında yeterli sayıda örnekleme ulaşılsa bile örneklem çeşitliliği ve büyüklüğü açısından bir sınırlılık yaşanmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye'deki tüm öğretmenlere ulaşmak makuldür; ancak ekonomik sınırlılık buna engel olmaktadır. Bu nedenle daha geniş bir örneklem yerine daha dar bir örneklem grubu oluşturulmuştur.

Eğitim öğretim sitemimizde yöntem uygulamalarını kontrol edemediğimiz gibi araştırmamızda örnekleme oluşturan 120 öğretmenin de fikri katkılarını kontrol etmemiz mümkün değildir.

8. TANIMLAR

Likert Tipi Ölçek: “Çok maddeli ölçeklerden biri de likert ölçeklerdir. Ölçekte birçok madde bulunduğundan bir bireyin puanı onun bu maddelerden ne kadarına katıldığı ya da doğru cevap verdiği göre değişir”(Balcı, 2005: 120).

Proje: Öğrencinin tek başına veya küçük gruplar halinde bir konu hakkında birçok öğrenme tecrübesi gerçekleştirmesini amaçlayan, çalışmanın sonunda somut ürünler elde edilebilmesi için derinlemesine araştırmaları da zorunlu kılan bir öğrenme tarzıdır.

Yöntem: “Bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen yoldur”(Oğuzkan, 1993: 122).

Proje Yöntemi: “Kazanımlara yönelik olarak belirlenmiş karmaşık bir sürecin öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilmesidir”(Ocak, 2007: 239).

Eğitim: “Bireyde kasıtlı ve istendik davranışlar meydana getirme sürecidir”(Ertürk, 1984: 4).

Sosyal Bilgiler: “İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır”(Erden, Tarihsiz; Akt: Memişoğlu, 2001).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. SOSYAL BİLİMLER

İnsanlığın var oluşundan beri iletişim ve beraberinde sosyal ilişkiler söz konusudur. Bu nedenle ilk insandan günümüze kadar sosyal bilimler, kavramsal bir çerçeveye konulmasa da varlığını sürdürmektedir. Daha önceleri net olarak ifade edilmeyen bu kavram, ancak bilimsel çalışmaların yaygınlaşmasıyla bir temele oturtulmuş ve kavram olarak bilim tarihinde yerini alması sağlanmıştır.

“Sosyal bilimler ifadesi on dokuzuncu yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır ve bu yüzyılda sosyal bilimler önemli atılımlar gerçekleştirmiştir.”(Safran, 2008: 2).

Sosyal bilimler, bireyin ve toplumun insani ilişkilerini inceleyen; kişilerin, grupların veya toplumların etkileşimlerini, geçmişle bağlantılarını ve gelecekte beklentilerini ortaya koyarak inceleyen bilim dalıdır.

“Günümüzde ve geçmişte toplumsal yaşam içinde insanın insanla, çevresi ile ve kurumlarla ilişkilerini inceleyen birçok disiplin bulunmaktadır. Bu disiplinler sosyal bilimler adı altında toplanmaktadır”(Nas, 2000: 80).

Bu disiplinler; “Sosyoloji, tarih, coğrafya, psikoloji, siyaset bilimi, ekonomi, hukuk, antropoloji, eğitim, halk bilimi (folklor), iletişim, etnoloji, sanat tarihi ve arkeolojidir”(Bilgili, 2008: 2).

Sosyal Bilimler, “çok geniş anlamda, insanlar arası ilişkileri inceler ve genel olarak, toplumda insan davranışlarıyla ilgilenen disiplinleri içerir. Konusu; gruplar içinde oluşan insan etkinliği, amacı ise; beşeri anlayışın gelişmesidir”(Dönmez, 2003: 31; Akt: Açıköz; 2006).

1.1. SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI VE KAPSAMI

Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin içerisinde yer alan farklı disiplinlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelmiş bir öğretim programıdır.

Bu program son yüzyılda sosyal ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak oluşturulmuş, bireyin birçok yönüyle kendisini ve çevresini tanımasına imkan tanıyan bir program olarak tasarlanmıştır.

“İnsan, doğal ve toplumsal bir varlık olarak, yaşamını anlamlı hale getirebilmek için bir taraftan doğayı anlamaya ve onun sınırlarını keşfetmeye çalışırken; diğer yandan ilişkide bulunduğu insanlarla anlaşmazlığa düşmeden birlikte yaşamının yollarını bulma gayreti içinde olmuştur. Bu uğraşlar sosyal bilimlerin var olmasını gerektirmiştir”(Safran, 2008: 11).

“Sosyal bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneğinin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi Tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı; “mevzu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekamülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler sosyal bilgilerdir” diye tanımlanmıştır (Moffat, 1957; Köstüklü, 1999; Akt: Akdağ, 2009).

ABD eğitim sisteminde sosyal bilgiler üzerine yapılan kavramsal çerçevenin ardından dünyanın birçok yerinde sosyal bilgiler kavramı bir temele oturtulmaya çalışılmıştır. Her ülke kendi sosyo-kültürel yapısı ve eğitim sistemi bağlamında “devletin istediği insan tipini yetiştirmek” temelli tanımlamalar ve programlar oluşturmuşlardır.

Ülkemizde de bu konu üzerine çeşitli tanımlar oluşturulmuştur ve bu hususta en kapsamlı tanım 2005 yılında hazırlanan yeni sosyal bilgiler programında yapılmıştır. Buna göre:

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin, geçmiş bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir”(MEB, 2005).

“Sosyal Bilgiler dersi, Dünya toplumlarının geçmişini, günümüzü etkilediği gibi geleceğini de etkiler. Sosyal Bilgiler dersi, toplumların politik, ekonomik, kültürel ve çevresel sorunlarını ve bunların çözümüne yönelik eğitimi ön plana alır ve öğrencileri bu yönde yetiştirir. Sosyal Bilgiler dersinde, çocuklara eleştirel düşünme becerisi kazandırılır, sorumlu bir vatandaş olarak yetişmelerine olanak verilir” Hücüptan, 2006: 20).

1.2. EĞİTİM SİSTEMİMİZDE SOSYAL BİLGİLERİN YERİ VE TARİHİ GELİŞİMİ

Her bilim dalı ve her bilgi türünde olduğu gibi, sosyal bilimler ve sosyal bilgilerin oluşum süreci yüzlerce yıla mal olmuştur. Öyle ki insanlar yaşamları boyunca edindikleri tecrübeler sayesinde bilim dallarını ve bilgi türlerini oluşturmuşlardır.

“Sosyal felsefe dönemi olarak nitelendirilen ilkçağlarda, sosyal bilimlerde bilimsel tutum yerine, felsefe hakimiyeti vardır”(Bilgili, 2008: 6).

Sosyal felsefe olarak adlandırılan bu dönemde dersler felsefi bir temelde ve hayatla iç içe disiplinler/dersler halindeydi. “Eski Çağ’daki eğitim sisteminde okutulan tarih (Çin, İsrail, Roma), coğrafya (Roma), yurttaşlık (İsrail) ve hukuk (Roma) dersleri, doğrudan sosyal bilimlerle ilgilidir”(Safran, 2008: 11).

“Orta Çağ’da dinin etkisi ile sosyal bilimler dersleri dini bir içerik kazanmıştır”(Safran, 2008: 11). “Orta Çağ’da, sosyal bilimler islam dünyasında islam ilimleri (fıkıh, kelam, tefsir, hadis v.d.) ile sınırlı kalmamış, sosyal bilimlerin pozitif yönleri ile mantık, matematik, fen bilimleri alanların da çalışmalar yapılmıştır”(Bilgili, 2008: 7).

“Rönesans ve Reform hareketlerinin görüldüğü yeni ve yakın çağlarda ise, sosyal bilimlerdeki dinin etkisi azaltılmaya başlamıştır”(Safran, 2008: 11). “İlk kez “sosyal bilgiler” adı altında ilk ve orta dereceli okullarda bir dersin okutulması gerektiğini Fransız düşünür Condorcet savunmuştur”(Sönmez, 2005; Akt: Safran, 2008).

“Sosyal bilgiler eğitimi, eğitim kurumlarına bir konu alanı ya da ders olarak, ABD’nin 1800’lü yılların sonları ile 20. Yüzyılın başlarında yaşadığı sosyal, kültürel, ekonomik alanlardaki büyük dönüşümün doğurduğu sorunlara çözüm aramak ve ulusal toplum anlayışını oluşturmak için konulmuştur”(Safran, 2008: 11).

Birinci dünya savaşının ortaya çıkardığı etkilerle beraber ilerlemecilik fikir akımının da katkısıyla sosyal bilgiler olgusu ABD’de oluşmaya başlamıştır. “ABD’de 1930 ve 1940’lı yıllarda yeniden kurmacılık akımı ve çocuk merkezli eğitim yaklaşımını benimseyen eğitimciler sosyal bilgilerin gelişmesi için çaba harcamışlar; fakat yine de sosyal bilgiler dersi tarih ve coğrafya dersi ağırlıklı olarak 1960’lı yıllara dek devam etmiştir”(Safran, 2008: 12).

“Aşağı yukarı 1960’ların başlarından 1970’lerin ortalarına kadar, ABD’de sosyal bilgilerin öğretiliş şekli yoğun bir eleştiriye tabi tutulmuştur. Bu süreçte “yeni sosyal bilgiler” adı verilen bir reform hareketi doğmuştur”(Öztürk, 2007: 45).

1980’lere gelindiğine sosyal bilgiler öğretimi, geleneksel yaklaşımların daha da güçlenmesine sahne olmuştur”(Naylor ve Diem, 1987; Akt: Öztürk: 2007).

Sosyal bilgiler programı olarak ABD’de doğmuş olmakla birlikte zamanla dünyanın birçok yerinde benimsenmiştir.

“Sosyal Bilgiler, dersi disiplinler arası bir program yaklaşımı olarak Türkiye’de ilk kez 1960’lı yıllarda benimsenir. Bu tarihten önce, gerek Osmanlı, gerekse Cumhuriyet dönemlerinde, bu dersin kapsamına giren disiplinler, ilköğretim düzeyinde ayrı dersler olarak verilir”(Hücüptan, 2006: 19). Cumhuriyet döneminde hazırlanan eğitim programlarında John Dewey’in etkisinden de bahsetmek gerekir.

Columbia Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. John Dewey, daha 1923 yılında maarif Vekili İsmail Safa Bey tarafından bir mektupla Türkiye’ye davet edilmişti”(Ortak, 2004: 53). J. Dewey hazırlamış olduğu rapor ile eğitim sistemimize katkılarda bulunmuştur.

“Toplu öğretim ve iş okulu anlayışı eğitim sistemimize onunla girmiştir”(Baysal, 2005; Akt: Safran, 2008) “Cumhuriyet dönemi 1926, 1930, 1936, 1948 programlarında da ayrıca Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerine yer verilir”(Otluoğlu-Öztürk, 2002; Akt: Hücüptan, 2006).

“Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi ismiyle, ilk olarak 1968-69 öğretim yılında bütün ilkokullarda, 1970-71 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara resmen girmiştir. 1985 yılında sosyal bilgiler dersi yerine milli tarih, milli coğrafya ve vatandaşlık dersleri verilmeye başlanmıştır. 1997-1998 yılında tekrar ilköğretim okullarında(4, 5, 6, 7) verilmeye başlanmıştır. 2005 ilköğretim programı değişikliklerine kadar, sosyal bilgiler programlarının temel felsefesinin *daimicilik* ve *esasicilik* olduğu gözlenmektedir”(Safran, 2008: 14).

2005 programı ile de yeniden kurmacılık felsefesine de bağlı olarak yapılandırmacılık ön plana çıkmıştır. Böylece bugünkü şeklini almıştır.

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE ÖNEMİ

Anlamak ile anlatmak, bilmek ile öğretmek farklı eylemlerdir. Öğretmen hem bilen hem de bildiklerini öğretebilen kişidir. Konuyu bilmek ile onu bildirmek arasındaki bağ, öğrencinin öğrenme düzeyini belirleyecektir. Bu nedenle iyi öğretebilmek, öğrenmenin kalitesini artıracaktır. Sosyal Bilgiler Öğretiminin önemini aşağıdaki ifadelerden daha iyi anlamak mümkün olacaktır.

İyi öğretebilmek, eğitim ve öğretimin temel taşıdır. “Eğitim kurumları, yeni yetişen kuşakları iyi vatandaş olarak yetiştirme işlevini, bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, coğrafyasını ve kurumlarını tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Ülkemizde öğrencilere tüm bu bilgi ve becerilerin önemli bir kısmı ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi yoluyla kazandırılmaya çalışılır”(Memişoğlu, 2001: 3).

“Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirme amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir. Sosyal Bilgiler yoluyla öğrencilere kültürel mirası aktarma ve onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirme amacı gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır”(Erden, Tarihsiz; Akt: Memişoğlu, 2001).

“20. yüzyıl dünyanın her tarafında eşsiz değişikliklere tanık olurdu. Dünyadaki insan sayısı daha hızla artar ve yükselen yaşam standartlarına yetişmek için şartlar sürekli zorlanırdı. Daha hızlı ulaşım ve iletişim insanların yakın ilişki içinde olmasını gerektirirdi. Bunlar ve pek çok değişiklik günümüz toplumunu şekillendirdi. Sosyal bilimciler, bir toplum hızla değiştiğinde ve değişiklikler karmaşa ortaya çıkardıkça bir sosyal düzensizliğin ortaya çıktığını gördüler. Sadece bilim adamları değil çoğu vatandaşın da zihinleri, yıkılan yuvalar, gençliğe özgü suçlar, sıcak ve soğuk savaşlar, enflasyon kültür grupları arasındaki uyuşmazlık, istikrarsızlık, hükümetler ve yaygın akıl hastalıkları gibi problemlerle alt üst olurdu. Böylece çocuklar birçok problem ve henüz önceden görülmemiş diğerlerini içeren bir dünya ile karşı karşıya kaldılar. [Bu bakımdan] kompleks bir dünyada yaşamak için çocukların eğitiminde başlıca rolü üstlenen sosyal bilgiler büyük bir sorumluluğa sahip oldu”(Tuncel, 2002; Akt: Özdemir, 2005).

“Toplumlar kendilerinden beklenen toplumsal yapıya uygun işgücü yetiştirme görevini Sosyal Bilgiler dersiyle yerine getirmektedir. Sosyal Bilgiler, öğrencinin içinde bulunduğu toplumsal yaşamla ilişkili olduğundan öğrenci içinde bulunduğu toplumsal yaşamı yakından tanıma olanağı bulacaktır. Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı da, öğrencilere sosyal becerileri kazandırarak onların toplumsallaşmasını sağlamak ve onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler, ilköğretim okulu programında yer alan en kapsamlı ve temel derslerden biridir”(Deveci ve Çengelci; 2005; Akt: Memişoğlu, 2001).

Çağlayan (2003; Akt: Özdemir, 2005)'a göre; “altıncı sınıflarda bu ders bir geçiş dönemidir. Öğrenciler artık hem soyut düşünmeye hem de gerçeğe ilişkin alternatifler üretmeye başlarlar. Yetişkin bir insan gibi sorumluluk alırlar. Ancak çocuk ruhlarını henüz kaybetmemişlerdir. Bu tür öğrencilerde karar verme mekanizmasını devreye sokmak gerekir. Bu sınıflarda okuyan öğrenciler sosyal yönden güçlü kişiliklere sahiptirler. Arkadaş gruplarıyla beraber olmak hoşlarına gider. Bu yaşta çocuklara sık sık kendini ifade etme şansı tanınmalıdır”.

2.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI

Amaç belirlemek, hedefe giden yolda en önemli aşamadır. Doğru ve zamanında belirlenen amaçlar, ulaşılmak istenene daha kısa yoldan ve daha fazla verim elde edilerek gidilmesini sağlar. Bu nedenle eğitim sistemlerimizde belirlenen kazanımlara ulaşılması için amacın önceden saptanması gerekmektedir.

Her programda olduğu gibi sosyal bilgiler programının da bir amacı vardır. “Sosyal bilgilerin en kapsamlı amacı etkili vatandaş yetiştirme. Etkili vatandaş, içinde yaşadığı toplumun kültürünü benimsemiş, özümsemiş ve bunu geliştirme anlayışına sahip bireylerden teşekkül eder. Bu bağlamda ulusların kendi devamlılıklarını sağlayabilmeleri, etkili vatandaş yetiştirme ile mümkün olabilecektir”(Safran, 2008: 15).

NCSS(ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi) sosyal bilgiler öğretiminin amaçlarını;

- a. İnsanın geçmiş, bugün ve gelecekteki durumu hakkında bilgi edinme becerisini geliştirme,
- b. Bilgiyi işleme için gerekli becerileri kazandırma,
- c. İnanç ve değerleri yorumlama becerisini geliştirme,
- d. Vatandaş olarak aktif sosyal katılım için bilgiyi uygulama. Şeklinde sıralamıştır(Barth, 1991; Akt: Öztürk, 2007).

Sosyal bilgiler öğretiminde evrensel ve ulusal amaçlar ayrı ayrı ele alınmıştır. Evrensel amaçları genel olarak; tarihsel ve güncel bilgilerin, yaşamsal ve düşünsel becerilerin ve insani değerlerin göz önünde bulundurularak etkili kararlar verebilen ve problemlere çözüm üretebilen çok yönlü bireyler yetiştirmektir. Şeklinde ifade edebiliriz.

Ulusal amaçları ise her ülke kendi bünyesinde belirlemiştir. Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin amacı köklü geleneğimiz ve eğitim sistemimizin dayandığı yasal temellerle, ilkeler doğrultusunda belirlenmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanunu, İlköğretim basamağındaki sosyal bilgiler dersinin amaçlarıyla, açıklamaları ve ortaöğretim kurumlarındaki tarih, coğrafya ve felsefe grubu derslerinin programları incelendiğinde, değişen toplumda insanın gelişimi ve yurttaşlık eğitimi gibi temel konuların açılarak ele alındığı ve vurgulandığı görülür. Bu temel hususları şöyle sıralayabiliriz: (Dönmez, 2003; Akt: Açıkgöz, 2006).

- Kişilik gelişimi,
- İnsanların birbiriyle ilişkileri,
- Ekonomik verimlilik,
- Yurttaşlık görevleri,
- Değişim ve hayatla başa çıkma,
- Dünyayı, yurdu ve çevreyi tanımak için bilgi birikiminden yararlanma.

Bu bilgiler göz önüne alındığında genel amacın, bireyi hayata hazırlamak ve hayat sürecindeki görev sorumluluklarını yerine getirmesini sağlamak olarak ifade edebiliriz.

Erden'e (2000: 17)'e göre; "yukarıda geçen amaçlar, sosyal bilgiler dersinin öğrenciyi toplumsal yaşama hazırlamayı hedeflediğini ve sosyal bilgiler alanında yer alan disiplinler ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Genel bir dille ifade edilen amaçlar, disiplin içi ve disiplin dışı olarak eşit orandadır; belirtke tabloları yerine ders konuları ayrıntılı olarak yer almakta, sosyal bilimler alanında kazanılması gereken önemli bilgi ve becerilere işaret etmektedir. Amaçlarda hem bilişsel öğelere hem de duyuşsal özelliklere yer verilmiştir".

Bu bağlamda Sözer (2004) dersin temel amacını "Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı da, öğrencilere önemli sosyal becerileri kazandırarak onların toplumsallaşmasını sağlamak ve onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir."(Sözer, 2004: 87-95; Akt: Hücüptan, 2006) şeklinde açıklar.

2.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKELER

Sosyal bilgiler, bireyleri içinde yaşadığı topluma uyumlu hale getirme, temel vatandaşlık görevlerini kazandırma misyonunu üstlenmiş bir bilgi dalıdır. Devletlerin kendi öz miraslarına uygun bireyler yetiştirmek esas maksattır ve bu maksata ulaşmada vazgeçilmez, temel özellikler söz konusudur.

“Bu özellikler sosyal bilgiler eğitiminin temel prensipleri olup, programın ana gövdesini oluşturur”(Safran, 2008: 5):

- Etkili vatandaşlık,
- Kültürleme,
- Yöntem,
- Zaman (geçmiş, bugün, gelecek).

2.2.1. Etkili Vatandaşlık

“Vatandaşlık, bir yurttta doğup büyüme veya yaşamış olma durumu”(TDK, 2005) olarak ifade edilmiştir. Bir devlete bağlı olarak doğup büyüyen ve o devletin haklarından yararlanan bireylere vatandaş denilir.

Her bireyin, bağlı bulunduğu topluma uyması ve o toplumun kurallarına bağlı hareket etmesi, bireylerin temel vatandaşlık görevleridir. Bu husus üzerine toplumlar, eğitim sistemlerini etkili vatandaş yetiştirmek üzerine oluşturmuşlardır. Bu nedenle bireyleri vatandaş olarak yetiştirmek ülkelerin eğitim sistemlerinde temel amaç olmuştur.

“Bu amaç kimi zaman tek disiplinli anlayışla, tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri şeklinde ayrı ayrı dersler olarak; kimi zaman çok disiplinli ve disiplinler arası anlayıştaki sosyal bilgiler dersi olarak gerçekleştirilir. Sosyal bilgiler dersi, ülkemizde vatandaşlık eğitimi kapsamında, ilköğretim okullarında okutulmakta olan “Hayat Bilgisi” dersinin toplumsal boyutunun devamı niteliğindedir”(Safran, 2008: 6).

Etkili vatandaşın temel özelliklerini şöyle açıklamak olanaklıdır (NCSS, 2002; Akt, Ersoy, 2007). Etkili vatandaş;

- Demokratik değerleri benimser ve bu değerler doğrultusunda yaşamaya özen gösterir.

- Toplum yararı için sorumluluk almayı kabul eder.
- Yerel, ulusal ve küresel düzeyde, tarih, gelenekler ve insanlık ile ilgili konularda yeterli bilgiye sahiptir.
- Ulusunun kuruluşuyla ilgili olaylar konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahiptir.
- Vatandaşlıkla ilgili kurumlar ve siyasal süreçler ile ilgili bilgiye sahiptir.
- Yerel, ulusal ve küresel düzeyde insanlığı etkileyen olay ve sorunların farkındadır.
- Yaratıcı çözümler bulmak ve bilgisini geliştirebilmek için çeşitli kaynaklardan bilgiler arar ve çeşitli bakış açılarını değerlendirir.
- Çevresinde gelişen sosyal olaylarla ilgili anlamlı sorular sorar, farklı bilgileri ve görüşleri çözümler ve değerlendirir.
- Çevresinde gelişen sosyal olaylarla ilgili karar verme ve problem çözme becerilerini etkili biçimde kullanır.
- Grup içinde etkili olarak işbirliği yapabilme becerisine sahiptir.

2.2.2. Kültürleme

Kültür, insanoğlunun zaman içerisinde oluşturduğu hayat felsefesi ile gelenek ve göreneklerinin bütünüdür.

“Eğitim, kasıtlı kültür aktarımı süreci olarak ifade edilebilir”(Fidan, 1996; Akt: Safran, 2008). Her toplum, bireylerine genç yaşlarda kendi kültürünü tanıtır ve varolan kültürü geliştirmeye çalışır. Kültürel değerlerin geliştirilmesi ise toplumsal değerlerin yaşatılmasına bağlıdır. “Toplumsal değerlerin yaşatılması iki türlü olabilir. Birincisi, köklerine sıkı sıkıya bağlı kalınarak kültürel değerlerin aktarılması ve yaşanması; diğeri de özüne dokunmadan fakat çağın gereklerini göz ardı etmeden, eleştirerek ve geliştirerek kültürel değerlerin yaşatılmasıdır”(Safran, 2008: 7).

2.2.3. Yöntem

Sosyal bilgiler dersleri öğretiminde, etkili vatandaşlık yetiştirmek için gerekli bilgileri belli bir plan ve sıra çerçevesinde ve bilimsel kaynaklıkla aktarmak esas olmalıdır. Bu bağlamda sosyal bilgilere veri teşkil eden temel öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmak söz konusudur. Diğer taraftan ise sosyal bilimlere destek amaçlı diğer bilim dallarının veya bilgi türlerinin temel bilimsel verileri de dikkate alınmalıdır.

2.2.4. Zaman (Geçmiş, Bugün, Gelecek)

Sosyal bilgiler öğretiminde zaman olarak, geçmişin bilgisini, bugünün yaşam şartlarını ve gelecekte beklenenleri bir çatı altında toplamak ve toplumun kültürü bağlamında harmanlamak şeklinde oluşturmak gereklidir.

Kültür, geçmişle ilgilidir. Bu nedenle etkili vatandaş yetiştirmek için önce kültürün kazandırılması bu bağlamda ise geçmişin bilgisinin öğretilmesi esastır. Kültürel mirasın bugüne aktarılıp günümüz ile ilişkilendirilmesi ve bu ilişkinin hem ameli olarak hem teorik olarak harmanlanıp geleceğe yön verilmesi gerekmektedir.

3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEMEL YAKLAŞIMLAR

“Sosyal Bilgiler öğretimi neden gereklidir, neden ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersi öğretilmektedir” sorularının cevabı, sosyal bilgiler derslerinin misyonunda yatmaktadır. Sosyal bilgiler öğretimindeki temel yaklaşımlar, sosyal bilgilerin asıl amacını ortaya koymaktadır.

“Sosyal bilgiler öğretimine ilişkin farklı yaklaşımlar, ilk kez 1970 yılında Barth ve Shermis tarafından NCSS'nin yayın organı Social Education'da yayınlanan bir makalede sınıflandırılmıştır”(Baysal, 2007: 25).

Bunlar;

- Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi,
- Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi,
- Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi.

3.1. VATANDAŞLIK AKTARIMI OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Sosyal bilgiler öğretiminin en temel dayanağı bilindiği gibi topluma yararlı, dünya üzerinde milli kültürünü taşıyan ve yansıtan nitelikli bireyler yetiştirmektedir. Bu temele dayalı olarak ortaya çıkan vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi, en eski ve en temel yaklaşımdır. Genel amaç, “toplumun temel kurum, değer ve inançlarının öğretilerini telkin ederek, mevcut durumun devamını sağlamaktır”(Baysal, 2007: 25). “Genç kuşağın ne tür bilgi, değer ve tutumlarla donatılacağını yetişkinlerin daha iyi bildiği sayıtlısından hareket edilir.

Bu yaklaşımdaki bir sosyal bilgiler programının içeriğinde öğrencinin şu kazanımlara ulaşması hedeflenir”(Safran, 2008: 8).

- Geçmiş öğrenme,
- Geçmiş ve gelecekle gurur duyma,
- Sorumluluk alma,
- Uygun davranışlar sergileme,
- Otoriteye bağlılık.

“Öğrencilerden yorum yapmadan Amerikan toplumu için uygun görülen kurallara itaat etmeleri beklenir. Bu yolla öğrencilere, Amerikan toplumunca kabul gören ortak inançlar ve deneyimler sorgulanmadan kesin doğrular olarak aktarılır.

Öğrenciler gerçekleri, açıklama ve düz anlatım yoluyla öğretmen kaynağından ders kitabı aracılığıyla öğrenirler”(Barr-Barth ve Shermis, 1977; Akt: Çulha, 2006).

Bu yaklaşım öğretmen merkezli bir yaklaşım olup, araştırma ve incelemeye kapalı bir yapı arz etmiştir. Bu nedenle yetersiz görülerek yeni yaklaşım arayışlarına girişilmiştir.

3.2. SOSYAL BİLİM OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Toplumun aynası eğitim kurumlarıdır. Toplumsal olay veya olgular eğitim ortamlarında değerlendirilir ve bireylere kazandırılır. Eğitim kurumları toplumsal yaşamın laboratuvarıdır. “Bu yüzden toplumu ilgilendiren konular, toplumun sorunları sosyal bilgiler derslerine yansımalıdır ve çözüm yolları bu ders aracılığıyla aranmalıdır”(Çulha, 2006: 5).

“Sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasının etkili vatandaşlık için en iyi yol olduğu görüşüne dayanmaktadır.

Bu görüşe göre öğrenciler insan davranışlarını ve vatandaşlığı, sosyal bilimlerin temel ilke ve kavramlarını inceleyerek öğrenirler”(Safran, 2008: 9).

“Buna göre öğrenciler, toplumun karşı karşıya olduğu sorunları tarihsel boyam içinde araştırarak öğrenecekler ve kendileri bu konular hakkında karar verebileceklerdir. Öğrencilerin böylece küçük yaşlardan itibaren kendilerini toplumun bir parçası olarak görmeleri ve sorunları birlikte çözmeyi öğrenmeleri sağlanmaya çalışılır”(Çulha, 2006: 5).

Bu sürece katılan öğrenci eğitim ortamlarında görüş bildirme özgürlüğüne sahip olacak ve böylece irksal, cinsel, sosyal ve ekonomik konularsa söz hakkı olacaktır. Bu süreçte öğretmen sadece demokratik bir lider konumundadır. Yönlendirici değil sürece katılımı teşvik edici bir rol üstlenmelidir.

Bu yöntemde, araştırarak-inceleyerek, sorgulayarak ve düşünceleri yansıtarak öğrenme söz konusudur.

3.3. YANSITICI ARAŞTIRMA OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Sosyal bilgiler, sosyal bilimler temelli bir bilgi türüdür. Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretiminde temel amaç; “bilimsel bilgi üretme”, “problemlere çözüm üretme” olarak ifade edilebilir. “Bunu gerçekleştirirken, içerik olarak, öğrencileri kişisel olarak etkileyen konular ve sorunlar ele alınır”(Safran, 2008: 9). Öğrencilerin kendilerini etkilene sorunlara çözüm üretmesi esastır.

Bu yaklaşım John Dewey’in düşüncelerine dayanmaktadır. Araştırma, inceleme ve problem çözme bu yaklaşımın temel hareket noktasıdır.

Bu yaklaşımda beceriler ortaya çıkmaktadır. Başlıca beceriler(Safran, 200: 9);

- ✓ Okuma-yazma becerisi,
- ✓ Farklı kaynaklardan bilgi kullanma becerisi,
- ✓ Problemleri belirleme ve çözme becerisi,
- ✓ Bilgiyi yorumlama becerisi,
- ✓ Değerlerle ilgili durumu belirleyebilme ve çözüme ulaştırabilme becerisidir.

Bu yaklaşımda hedeflenen kazanımların gerçekleştirilmesine kullanılan öğretim yöntem, teknikleri ile araştırma inceleme yoluyla öğrenmeyi destekleyen etkinlikler aşağıda verilmiştir(Doğanay, 2005; Akt: Safran, 2008);

- ✓ Yaratıcı Drama,
- ✓ Rol oynama,
- ✓ Küçük grup çalışması,
- ✓ Ahlaki ikilemler,
- ✓ Sınıf toplantıları,
- ✓ Benzeşimler,
- ✓ Kubaşık öğrenmedir.

“Müfredat, öğrencilerin bir sosyal konu hakkında hipotezler geliştirmelerini, bu hipotezlerini araştırma yoluyla şekillendirmelerini ve sonuçta uygun sonuca birlikte karar vermelerini sağlar”(Çulha, 2006: 5). Örneğin, tarih derslerinde öğrencilerin geçmişin bilgisi araştırmaları, bilgi, olay ve kavramlardan sonuç çıkarmaları, fikirler geliştirmeleri, başkalarının düşüncelerini eleştirel bir bakışla değerlendirebilmeleri ve böylece geleceğe yönelik fikir üretebilmeleri beklenir.

Ülkemizde önceki programda yer alan davranışçı kuram temelli sosyal bilgiler öğretiminde daha çok “vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi” görülmekteyken, yeni müfredatta ve yapılandırmacı anlayışta biraz daha “yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimine” yönelme söz konusudur.

4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Bilmek ile öğretmek farklı edinimlerdir demiştik. Bir öğretmen, bir mühendis, bir araştırmacı veya bir doktor çok şey bilebilir, üst düzeyde bilgiye sahip olabilir; fakat ne bildiğin, ne kadar bildiğin sadece nasıl anlatabildiğin, ne kadar öğretebildiğinle ortaya çıkar. Ne anlattığın değil, alıcının(öğrencinin) ne anladığı önemlidir. Bu nedenle öğretmenliğin mesleki yani sanatsal yönü bilimsel yönünden daha da önemlidir. Öğretme sanatı, öğretmenin eğitim programlarını yansıtabilme becerisidir.

“Öğretmenlerin, geliştirilmiş olan programları, ilkelerine uygun olarak uygulama sorumlulukları bulunmaktadır. Bir program ne kadar ideal boyutlarda geliştirilmiş olursa olsun sonuçta programın uygulama sürecindeki en uç ve en önemli unsuru öğretmen olmaktadır. Öğretmenin uygulama sürecinde kullanacağı yöntem ve teknikler programın gerçekleştirilme düzeyini de arttıracaktır”.(Yel, 2008: 38).

“Son yıllarda ülkemizde eğitim sistemi ciddi anlamda tartışılmakta, ezbere dayalı, üretime dönük olmayan, yeniliklere kapalı, aşırı merkezci olduğu yolunda eleştirilere uğramaktadır. Diğer yandan sistemin geçerliliği olmayan bilgileri öğrencilere tekrar ettirdiği, öğretmen ve kitap merkezli, geleneksel anlatım yönteminin kullanıldığı, öğrencinin edilgin olarak sınıflarda oturtularak etkisizleştirildiği ileri sürülmektedir”(Güleryüz, 2001; Akt: Özdemir, 2005).

“Değişim ve gelişimin yoğun olarak yaşandığı çağımızda, değişen ve gelişen koşullarla eğitim kurumlarının işlevlerinde ve öğretmenin rolünde farklılıklar meydana gelmiştir”(Gündüz, 2007: 394).

“Eğitimin özü, beyinlere bilgi yığmak değil, bireyin kendi benzersizliğini anlamasına yardımcı olup, bunu nasıl geliştireceğini öğretmek ve sonra başkalarıyla nasıl paylaşacağını göstermektir”(Özdemir, 2005: 6).

Çağdaş yaklaşımlar ışığında eğitim ortamlarında, öğretmen öğrenciye sorgulama, eleştirel düşünme ve bilgiyi anlamlandırma olanağı tanınmalıdır.

Öğretmen merkezlienden öğrenci merkezliye geçiş sağlanarak, artık öğretmenin bilgisayar şeklinde sadece teori üzerinden bilgileri aktarması söz konusu olmaktan çıkıp öğrenciye rehberlik ederek araştırmasına olanak sağlaması ve yol gösterici olması esas hale gelmektedir/gelmelidir.

“Öğretmen aynı zamanda eğitim sisteminin düzenlenmesinden de sorumludur. Böylece öğretmenin rolünü sınıftan başlayıp sisteminin tümünü kapsadığını söylemek pek yanlış değildir. Zira öğretmen bir düşünce adamıdır. Topluma yaşantısıyla örnek olması gerektiği gibi düşünceleriyle sistemde hem yol gösterici hem karar verici hem planlayıcı hem de uygulayıcıdır”(Ataünal, 2003; Akt: Özdemir, 2005).

Bu alanda yapılan araştırmalar, “eğitim sürecinde öğretmenin kendisine öğrencilerine, konusuna ve arkadaşlarına karşı oluşturduğu olumlu tutumların hem öğrencilerin öğrenmeye karşı tutumlarını hem de akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir”(Öztürk ve Dilek, 2002; Akt: Özdemir, 2005). Öyleyse: “öğretmen ne kitaptır ne de kitap okutan; şakımayı bilirse gülistan olur vatan”

5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİNİN ROLÜ

Eğitim ortamlarının en önemli unsuru öğrencidir. Diğer bir deyişle öğrenciler eğitim kurumlarının varlık amacıdır. Eğitim kurumlarının varlığını devam ettirebilmesi, başarılı bir sonuç elde edebilmesi karşılıklı etkileşime bağlıdır. Öyle ki eğitim ortamlarında öğrenci, kendi ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini bilmeli, bunu talep etmeli ve buna göre hareket etmelidir. Eğitim kurumu da öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitimi yönlendirmelidir.

Kıncal (2001; Akt: Gündüz, 2007)’a göre; “eğitim sürecinin sonunda istenilen başarıya ulaşılmasının temel şartlarının başında, bireyin farklı yönlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir”.

“Öğrencilerin hayat boyu öğrenciler olarak beceri ve alışkanlıkları mutlaka geliştirilmeli, onların akademik ve kişiler arası iletişim problemleri mutlaka çözümlenmelidir. Artık toplum öğrencileri, etkili ve katılımcı olarak demokratik dünya toplumlarında görmek istemektedir”.(Cafoğlu, 1996; Akt: Özdemir, 2005).

“Sosyal Bilgiler dersi, öğrencileri demokratik dünya toplumu vatandaşı olarak hazırlama aşamasında büyük bir role sahiptir. Bu rolü gerçekleştirmek için öğrencilerin de sorumlulukları vardır.

Öğrenciler araştıran, sorgulayabilen, problem çözebilen, işbirliği yapabilen insanlar olmak için çaba göstermeli, Sosyal Bilgiler derslerini sevmeli ve bu derste daha aktif olmalıdırlar”(Özdemir, 2005: 8).

Bu saydığımız özellikler çağdaş eğitim anlayışının temel unsurlarıdır. Bu nedenle bunların oluşturulması için tek bir araç olan kitabı kullanmak yerine çeşitli araç ve gereçleri kullanmak, beraberinde ise çok çeşitli yöntem ve teknikleri kullanmak gerekmektedir. Bu sayede eğitimin kalitesi artacak, öğretmen ve öğrenci katılımı daha üst düzeyde olacaktır.

6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ARAÇ-GEREÇ

Öğretme, öğrenme etkinliklerinde kullandığımız yardımcı kaynaklar araç-gereç ikilisinden oluşur(Akdağ, 2009);

Araç: Daha çok mekanik nitelikteki yardımcı olup; gereci sunmada vazgeçilmez öğedir. Örnek: Tepegöz, bilgisayar, televizyon.

Gereç ise: Daha çok yazılı basılı nitelikteki yardımcı olup, aracın vazgeçilmez öğesidir. Örnek: Tepegöz aletleri, bilgisayar ve televizyon programları. Şeklinde tanımlanmıştır.

Teknolojide meydana gelen gelişmeler, eğitimde oluşan yenilikler, yöntem ve tekniklerdeki değişimler gibi unsurlar eğitim sistemleri içerisinde hem araç-gereç kullanımını yaygınlaştırmıştır, hem de araç-gereçlerin türünün değişmesine neden olmuştur.

“Eğitim araçları çok basit olanlardan, bilgisayar gibi çok karmaşık yapıda olanlara kadar değişik özellikler ve farklılıklar gösterirler”(Meydan ve Akdağ, 2008: 155).

“Video bant, film, slayt ve bilgisayar yazılıları gibi belirli konuları, bir düzen içerisinde sunan kaynak araçlar olduğu gibi; yazı tahtaları, bülten tahtaları, haritalar, laboratuvar araçları gibi tek konulu araçlar, başlı başına kaynak olmayıp belirli konuları açıklamak için yardımcı araçlardır”(Meydan ve Akdağ, 2008: 155).

“Eğitim araçlarının sınıflandırılması genel olarak beş başlık altında yapılabilir”(Meydan ve Akdağ, 2008: 155):

1. Basılı eğitim araçları
2. İki boyutlu materyaller
3. Üç boyutlu materyaller
4. Elektronik materyaller
5. Bilgisayar destekli eğitim.

“Öğretme-öğrenme sürecinde araç-gereçler genelde öğretimi desteklemek amacıyla kullanılır. İyi tasarlanmış öğretim araç gereçleri öğretim sürecini zenginleştirir, öğrenmeyi arttırır. Bu sayede araç-gereçler”(Yalın, 2005: 82);

1. Çoklu öğrenme ortamı sağlar
2. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur
3. Dikkat çekerler
4. Hatırlamayı kolaylaştırırlar
5. Soyut şeyleri somutlaştırırlar
6. Zamandan tasarruf sağlarlar
7. Güvenli gözlem yapma imkanı sağlarlar
8. Farklı zamanlarda birbiriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar
9. Tekrar tekrar kullanılabilirler
10. İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırırlar.

Klasik eğitim anlayışında daha çok basit düzeyde araç-gereçler dikkatimizi çekmektedir. “Son zamanlarda geliştirilmeye çalışılan görsel-ışitsel araçlar ise esasta bir değişiklik getirmemiş sadece geleneksel uygulamaları takviye eden “beşinci tekerlek” durumunda kalmıştır. Oysa öğretme - öğrenme süreçlerinde gereksinim duyulan temel değişiklik, öğrenci ile uyarıcıyı doğrudan etkileşim durumuna getirecek ve öğretmeni bu etkileşimi düzenleyen ve yöneten bir rehber olarak görevlendirecek bir sistem geliştirmektir”(Uçar, 1999: 3).

7. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMDE YÖNTEM

7.1. YÖNTEM

“İyi bir öğretim; öğrenci, öğretmen, hedef, kazanım, konu, yöntem, teknik ve çevre öğelerinin bulunduğu bir ortamda, bütün bu öğelerin birbirleriyle uyumlu ve karşılıklı etkileşimleri sonucunda oluşmaktadır”(Ocak, 2007: 215).

Yöntem (metot) bir hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş en kısa yoldur. Yani, bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek veya öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yoldur. Gerçekte öğretmenin, öğreteceği konuyu iyi bilmesi şarttır. Fakat konunun iyi bilinmesi öğretim için tek başına yeterli değildir.

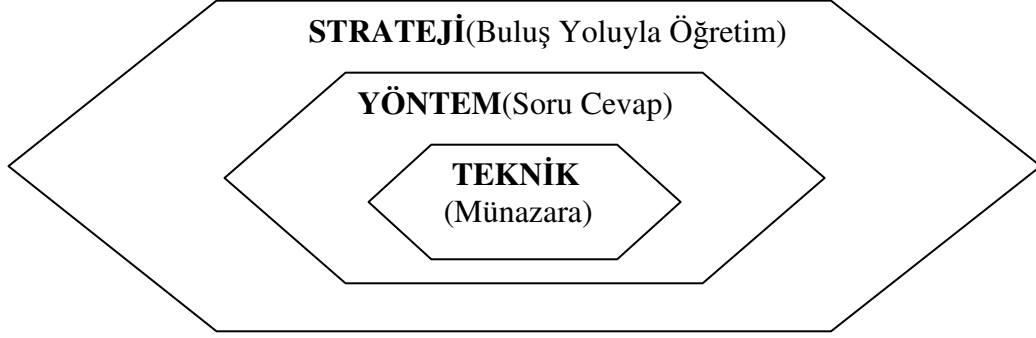
“Konunun zaman ve enerji kaybına yol açmadan etkili bir biçimde nasıl öğretileceğinin bilinmesi de önemlidir. Bilgi seviyesi çok derin ve geniş olan öğretmenlerin, iyi bir yöntem bilgisi olmadıkça, öğrencileri, bu bilgilerinden yeteri kadar faydalanamazlar”(Açıkgöz, 2006: 22). Teknik ise, “bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi, ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünü olarak tanımlanabilir”(Demirel, 2007: 153).

Yöntem ve teknik kavramları zaman zaman aynı anlamda kullanılırken, zaman zaman birbiriyle ilişkisiz olarak ifade edilmiştir. Aslında bu iki kavram iç içedir. Bu ilişkide yöntem daha genel ve kapsamlı olup öğretim tekniğini de kapsamaktadır. Öyleyse yöntemi bir yol olarak tanımlarken tekniği bu yoldan gidiş biçimi olarak ifade etmek uygun olacaktır.

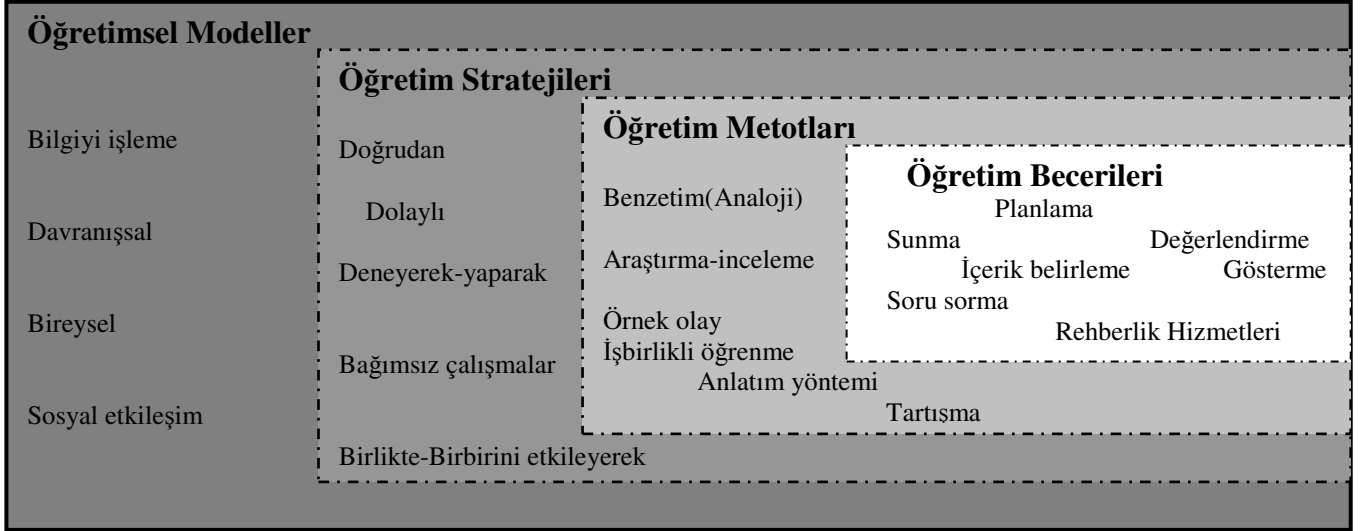
Sünbül (1995: 3)’e göre; “etkili öğretimde yöntem ve teknikler, ders kitaplarında bulunan bilgilerin sınıfa getirilmesinde; konu alanının zenginleştirilip derinleştirilmesinde, yeniliklere yönelik araştırma ve düşünme biçiminin benimsenmesinde, yaratıcı düşünmenin özendirilmesinde, öğrencinin derse aktif katılımının sağlanmasında ve onların başarılı kılınmasında kullanılmaktadır”.

Demirel (2007: 144)’e göre; “yöntem ve teknikler diğer öğelerle birlikte bir bütün oluşturduğu zaman anlam taşımaktadır. Bir kimse ulaşmak istediklerini bilmiyorsa, onu gerçekleştirecek yöntemi de seçemeyecektir. Bu nedenle etkili bir yöntem seçiminde eğitim psikolojisi, eğitim felsefesi ve konu alanının katkıları dikkate alınmalıdır”. Eğitim bir süreçtir ve bu süreçte amaçlar ve bu amaçlara nasıl ulaşılacağı önemlidir.

Öyleyse amacı belirledikten sonra yapılması gereken ilk iş bu amaca nasıl ulaşılabileceğini belirlemektir. Bu hususta yapmak gereken ise strateji-yöntem ve teknikleri belirlemek gerekir.

Şekil 1: Strateji-Yöntem ve Teknik İlişkisi

Şekil 2: Öğretimsel Çerçeve (University of Saskatchewan, 2000)

7.1.1. Yöntem seçimini Etkileyene Faktörler

Öğrenme-öğretme faaliyetlerinin hedeflerine ulaşabilmesi için gidilen yolun doğru tercih edilmesi gerekir. Her eğitim ortamı, her müfredat, her öğretici, her öğrenci farklı farklı özelliklere sahiptir. Bu nedenle tek tip yöntem takip etmek hedeflere ulaşamaması riskini artırmaktadır. Bu bağlamda uygun yöntemi seçmek gerekir. Uygun yöntemi seçmek için ise durumlar, konular ve bireyler göz önünde bulundurularak verimli bir analiz yapılmalıdır.

Uygun yöntem seçimini etkileyen pek çok faktör vardır. Bunlar (Küçükahmet, 2007: 54; Ergün ve Özdaş, 1997: 39; Ocak, 2007: 218);

7.1.1.1. Öğretmenin Yönteme Yatkınlığı

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi olduğu gibi her öğretmenin de bir ders anlatma niteliği vardır. Kimi zaman düz anlatım yöntemiyle dersi daha iyi işleyeceğini düşünebilir ve uygular, kimi zaman gösterip-yaptırma yönteminin daha yetkin olacağını düşür ve uygular. O halde yöntem seçmede öğreticinin ilgileri, fizyolojik özellikleri ve yetileri yöntem seçimini etkiler.

7.1.1.2. Zaman ve Fiziksel İmkanlar (araç-gereçler)

Çağdaş yöntemlerin uygulanması için klasik yöntemlere nazaran daha fazla zamana ve daha donanımlı mekâna ihtiyaç vardır.

Ör: Klasik bir yöntem olan düz anlatım ile bir ünite 6 ders saati içerisinde tamamlanabilirken, proje yönteminin uygulanması için daha geniş bir zaman dilimine; düz anlatım için sadece tahta-kitap-sınıf yeterken, proje yönteminde diğer teknolojik materyaller ve araştırma-düşünce üretme ortamlarına ihtiyaç vardır.

7.1.1.3. Ekonomik Yük ve Maliyet

Sınıf içi yöntemlerin maliyeti düşüktür. Örneğin, soru-cevap yöntemiyle “Çanakkale cephesinin öneminden” bahsetmek fazla maliyet gerektirmez. Ancak Çanakkale iline düzenlenmek istenen bir gözlem gezisi, maliyeti oldukça artıracaktır.

7.1.1.4. Öğrenci Grubunun Büyüklüğü ve Özelliği

Çağdaş bir eğitim ortamında sınıf mevcudu 10-15 rakamlarıyla ifade edilmelidir. Öyle ki 25 ve üzeri öğrenci olan bir sınıfta hem öğrencilerin söz alma, derse katılma şansları azalırken beraberinde örnek olay, rol oynama gibi yöntemlerin sınıf ortamlarında uygulanabilirlik imkânını da düşürür.

Kişi sayısı gibi kişisel özellikler de yöntem seçiminde önemli bir etkidir. Cinsiyet, yaş grubu, sosyo-kültürel-ekonomik özellikler öğreticinin dersi işleme, konuyu anlatma biçimini olumlu ya da olumsuz etkileyecektir.

7.1.1.5. Dersin İçeriği ve Konunun Özelliği

Her ders kendi içinde, her ünite kendi içinde, her konu kendi içinde bir hiyerarşiye ve kendine has özelliklere sahiptir. Fizik, Kimya gibi dersleri laboratuvar ortamında gerekli materyallerle işlemek, deney yapmak gerekirken; Coğrafyayı harita-grafik gibi materyallerle işlemek, eğitimde kalite ve kalıcılığı artırıcı özelliklerdir.

7.1.1.6. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Dünya Görüşü

Öğretmen tipleri(ekonomik tip, dindar tip, politik tip, estetik tip...), öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, aldığı eğitim, psikolojik durumu... yöntem seçimini etkiler. Okul yönetimini tutumu da yöntem seçimini etkiler. Söz gelimi dersinde projeksiyon makinesi kullanmak isteyen bir öğretmenden okul müdürüyle görüşmesi, yazılı müracaat gibi bürokratik işlemler istenmesi, onun bu yöntemi seçmesine engel olacaktır.

7.1.1.7. Öğretim Sonucunda Öğrencide Geliştirilmek İstenen Nitelikler

Bana göre en önemli husus budur. Eğitim sürecinin sonunda amaç bir ürün elde etmekse, tüm faaliyetleri ulaşılmak istenen ürüne yönelik yapmak en doğrusu olacaktır. Hangi yöntemi kullanırsak kullanalım, amaç ne olursa olsun eğitim sürecinde iş öğretmendedir. Çünkü yapıcı, yaratıcı ve eğlenceli kişiliğe sahip bir eğitimci eğitim ortamlarının ve eğitimin kalitesini artırabilir.

Diğer öğretmen tiplerinde durum tam tersine intikal edebilir. Bu husus eğitim-öğretim süreçlerinde hasara neden olabilir.

8. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

Her programın, her dersin, her konu kendine has özellikleri mevcuttur. Bu nedenledir ki, bir programda, derste veya konuda yöntem seçmek o içeriği en iyi öğretebilmek için şarttır. İyi yöntem, doğru yöntem yoktur; uygun yöntem, kullanılabilir yöntem vardır.

“Herhangi bir yöntem, öğretim sırasında, öğrencilerde “öğrenme isteği” uyandırıyor, öğrencileri beden ve zihin etkinliklerine yönlendiriyorsa, sorulan soruların cevaplarını öğrencilerin yine kendilerinin bulmasına imkan veriliyorsa; öğrenciyi düşünmeye yöneltiyorsa, o “yöntem” iyi bir yöntemdir”(Binbaşıoğlu, 1983; Akt: Ocak, 2007). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanımı yaygınlaşan yöntemlerden birisi de proje yöntemidir.

8.1. PROJE YÖNTEMİ/PROJE TABANLI ÖĞRENME

8.1.1. Proje ve Proje Türleri

“Proje, öğrencilerin belli bir konuda öğrenilenleri sentezleyerek ve gerektiğinde yeni bilgilere ulaşarak yeni bir ürün ortaya koymalarıdır”(Açıkgöz, 2007: 94). “Proje, öğrencilere yaratıcılık ve bilimsel çalışma alışkanlığı sağlayan bir tekniktir. Bireysel ya da grup çalışmalarıyla birlikte yürütülür”(Demirel, 2008: 125). “En önemli özelliği hem öğrenci hem de çocuklarla çalışan öğretmen tarafından bir konu hakkında ortaya atılan sorulara cevap bulmak için bilinçli yapılan bir araştırma çabası olmasıdır. Bir konu hakkında daha çok şey öğrenmektir”(Katz, 1994; Akt: Memişoğlu, 2001). Proje türleri kullanım amaçlarına göre farklı kategoride sınıflandırılabilir.

Lucio (1963; Akt: Memişoğlu, 2001) tarafından yapılan sınıflandırmada projeler;

1. Araç-gereç yapımı projeleri
2. Öğrenme projesi
3. Entelektüel ya da problem projeleri
4. Estetik nitelikli projeler
5. Çalışma projeleri olarak adlandırılmıştır (Korkmaz, 2002; Akt: Memişoğlu, 2001).

8.1.2. Proje Yöntemi

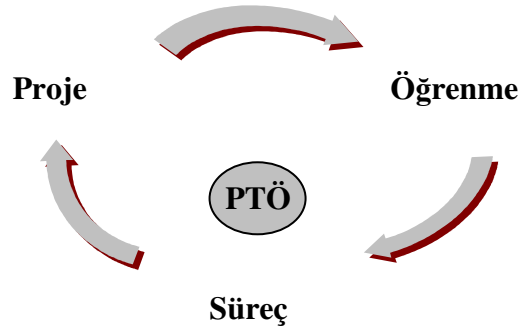
Çağımızda artık zihinlerdeki teorik bilgiler ve bu bilgilerin tek başına yani kuru kuruya kullanımı ne bireylere ne de toplumlara yarar sağlamamaktadır. Çağımız insanı hızlı bir şekilde bilimsel gelişimin yanı sıra duyuşsal (ilgi, tutum) ve psikomotor (hareket, beceri) gelişime de önem vermektedir. Bu nedenle yaparak-yaşayarak, katılımcı, sorgulayarak, merak ederek, araştırarak, iletişim kurarak vs. öğrenmeyi daha verimli hale getirir.

“İlköğretim de öğrenim gören öğrenciler, Sosyal Bilgiler derslerinde belirlenen davranışsal amaçları kazanmalarını sağlayacak içeriği, bir ders ya da konu alanı için belirlenen davranışsal amaçların her bir öğrenciye nasıl ve ne yolla kazandırılacağına belirlenmesi anlamına gelen öğrenme-öğretme sürecine, etkin bir biçimde katılarak öğrenmelidir”(Güven, 2003: 4).

“Toplu öğretim sisteminin Amerika’daki uygulamalarından sayılan proje yönteminin temelinde, John Dewey’in yeni okul hayatı ve burada öğrencilerin kendi kendilerine problem çözmeyi öğrenmeleri yatmaktadır”(Dewey, 1939; Akt: Ergün ve Özdaş, 1997). “Proje yöntemi, belli öğretim amaçlarını gerçekleştirmek düşüncesiyle öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda çevreden seçilen ünite ve konuların, yine öğrencilerin aktif çalışmalarıyla bir iş, bir eser olarak sonuçlandırılmasıdır”(Akgün, 2001; Akt: Yel ve diğerleri, 2008). Bu doğrultuda Amerika eğitim sisteminde amaç, bilgilerin hayati ve canlı olması, öğretimin dinamik olması gerektiğini savunur.

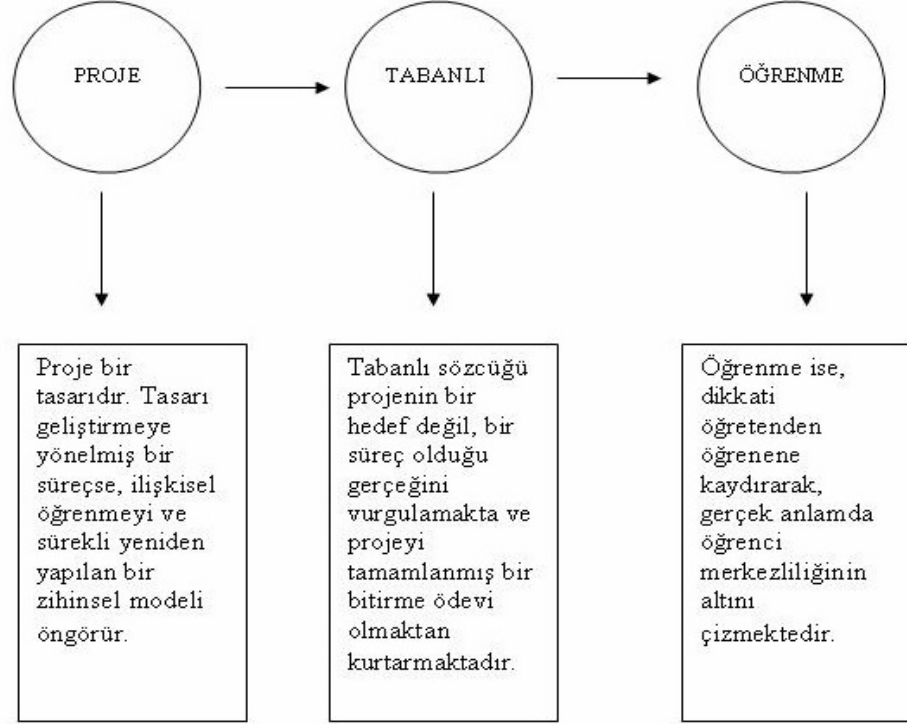
“Proje yöntemi, tasarı geliştirmeye, hayal etmeye, planlamaya, kurgulamaya dayalı bir öğrenme anlayışıdır. Öğrenenlerin belirli hedeflere yönelik bireysel ya da grup olarak kendi öğrenme süreçlerini planladıkları, araştırma, işbirliği içinde çalışma, sorumluluk alma, bilgi toplama, toplanan bilgileri örgütleme becerilerini geliştirmeye yönelik süreci vurgular”(Erdem ve Akkoyunlu, 2002; Akt: Yel ve diğerleri, 2008).

“Proje tabanlı öğrenme, günümüzde eğitim sistemlerinin alması gereken biçimi göstermek için özenle seçilmiş üç temel kavramdan oluşmaktadır. Bu kavramlardan birisi “öğrenme” kavramıdır ki dikkati öğretene değil öğrenene çekmek açısından son derece önemlidir. Bir diğeri “proje” kavramıdır ve proje, tasarı ya da geliştirme, hayal etme, planlama anlamına gelmektedir. Bu kavram öğrenmenin projelendirilmesi yani yönlendirilmesi anlayışına işaret etmekte; tekil öğrenmeden çok belli bir amaca dönük ilişkisel öğrenmeyi vurgulamaktadır. Projeyi bir hedef olarak değil, alt yapı unsuru olarak ele almakla da proje tabanlı öğrenme, öğrenmenin ürün değil süreç boyutunu vurgulamakta ve öğrenmeye, arzulanan ölçüde, öğrenene özgü bir yapı kazandırmaktadır” (Erdem ve Akkoyunlu, 2002; Akt: Ocak ve diğerleri, 2007).

Şekil 3: Proje Tabanlı Öğrenmenin Temel Kavramları

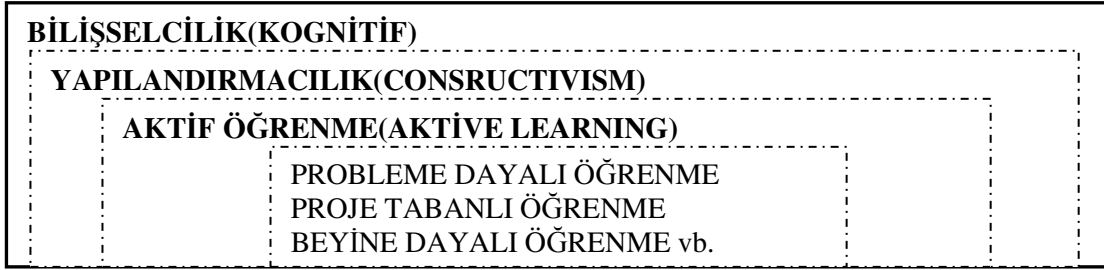
Proje Tabanlı Öğrenme modeli, öğrenmenin ürün değil, süreç boyutunu vurgulamakta ve öğrenmeyi, arzulanan ölçüde öğrenene özgü bir yapı kazandırmaktadır. Bu süreç aşağıda şematik olarak da gösterilmiştir.

Şekil 4: Proje Tabanlı Öğrenme Süreci

(Erdem ve Akkoyunlu, 2002; Akt: Memişoğlu, 2001).

Proje tabanlı öğrenme öğretim stratejilerinin kökeni, Vygotsky, Bruner, Piaget ve Dewey gibi psikolog ve eğitim bilimcilerin çalışmalarından beslenen yapılandırmacılık (oluşturmacılık) yaklaşımına dayanmaktadır. “Yapılandırmacılık, öğrenmeyi zihinsel yapılandırmaların bir sonucu olarak görür. Buna göre, öğrenciler yeni düşünce ve kavramları var olan bilgi ve deneyimleri temelinde oluşturur (Railsback, 2002; Akt: Memişoğlu, 2001)”.

Şekil 5: Proje Tabanlı Öğrenmenin Kuramsal Olarak Yeri(Coşkun, 2004).

8.1.3. Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Felsefi Temelleri

“Proje tabanlı Öğrenme Yaklaşımının temel özellikleri incelendiğinde, **Pragmatizm felsefesi ile ilerlemeciliğin** eğitim akımına uygun bir yapıya sahip olduğu görülmektedir”(Başbay, 2007, 69).

“Pragmatizmde öğrenen, merkezde; öğretmen ise danışman ve yol göstericidir. Bu anlayış temele alındığında öğrenenin ilgi ve yeteneklerine göre yetişekler düzenlenebilir. Tek tür yetişek yerine esnek, çok yönlü, çok amaçlı yetişekler hazırlanabilir. Konularda, derslerde, öğretmen değil; tersine öğrenci merkeze alınmalıdır; çünkü eğitilecek olan odur. Tüm değişkenler öğrenciye göre düzenlenmelidir. Ayrıca her öğrenen ilgi ve yeteneğine göre yetişekler süreçte yeniden düzenlenebilir”(Sönmez, 1993; Akt: Başbay, 2007).

“Öğrenme yaşantılara dayandırılmalı, yani öğrenci yaparak ve yasayarak öğrenmelidir. Problem çözme temele alınmalıdır. Hedefler sürekli değişmeye açık olmalıdır. Eğitim yasamdır, yasama hazırlık değildir. Bu nedenle okullarda her türlü derse yer verilmelidir. Yasamda hangi meslekler varsa, hangi sorunlar bulunuyorsa, hepsi okullarda yer almalı ve öğrenci yasama gitmelidir; çünkü konular amaç değil, birer araçtır”(Memişoğlu, 2001: 39).

“Eğitim ortamında kurama değil, uygulamaya ağırlık verilmelidir. Uygulama sonucu öğrenen çocuk, ilişkileri kavrar; öğrendiklerini de unutmaz. Uygulama; bilimsel yöntemin, deneme yanılma, kubaşık çalışmanın ve proje yönteminin kullanılmasını gerekli kılar. Sınama durumları, ezbere dayanmamalıdır.

Öğrenciye yasamda karşılaştığı sorunlar ve doğal problemler sorulmalı, onlardan bilimsel yöntemi kullanarak bunları çözmeleri istenmelidir”(Sönmez, 1993; Akt: Memişoğlu, 2001).

“İlerlemecilikte (Progressivism), okul yasamın kendisidir. Yasamdaki her türlü olgu ve olaylar eğitim ortamına getirilmeli ya da öğrenen bunlara götürülmelidir; çünkü eğitimin görevi öğrenenin içinde yaşadığı topluma, etkin bir biçimde katılmasını sağlamaktır. Eğitim ortamında kurama değil, uygulamaya ağırlık verilmelidir, çünkü kitaba bağlı olarak öğrenen olayların nedenlerini ve hangi edenlerin hangi sonuçları doğurduğunu kavrayamaz.

Kitabi bilgiler çabuk unutulur. Gerçek, sürekli değiştiğinden elde edilen bilgiler de değişmektedir. Bu nedenden dolayı mutlak bilgimiz yoktur. Bir diğer deyişle bilgi görelidir. İnsanın bilgiyi elde etmesinin amacı, doğayı bilmek ve açıklamak değil, onu denetlemek, yeniden yaratmaktır. Tutarlı bilgi elde etmek için, genellikle, genellikle tümevarım kullanılmalıdır. Bilimsel yöntemle elde edilen bilgi, gittikçe daha doğruya ilerler. İnsan, bu tür bilgiyle doğaya egemen olabilir”(Sönmez, 1993; Akt: Memişoğlu, 2001).

“Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı, öğretimde yeni yaklaşımlardan biri olan Yapılandırmacılıkla yakından ilişkilidir. Yapılandırmacılık öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendikleri ve öğrenilen bilgilerin nasıl yapılandırıldığı üzerine inşa edilmiştir. Yapılandırmacılığa göre öğrenme, ezberlemeye değil, öğrenenin bilgiyi transfer etmesine, var olan bilgiyi yeniden yorumlamasına ve yeni bilgiyi oluşturmasına dayanmaktadır. Öğrenen, öğrenilmiş bir bilgi ile yeni öğrenilen bilgiyi uyumlu hale getirerek yapılandırdığı bilgiyi, yaşam problemleri çözmeye uygulamaya koyar (Erdem, 2001; Akt: Başbay, 2007).

“Yapılandırmacılığı etkileyen eğitimciler, felsefeciler ve psikologlar aynı amaç etrafında birleşmiştir:

1.Öğrenenler kendi öğrenmelerine etkin olarak katıldıklarında kalıcı olur.

2.Öğrenenler bilgiyi araştırıp keşfederek, yaratarak, tekrar yaratarak, yorumlayarak ve çevreyle etkileşim kurarak bireysel bilgilerini yapılandırır.

3.Öğrenme etkin olarak, eleştirel düşünme ve problem çözmeye dayanır.

4.Etkin öğrenme ile öğrenenler, içerik ve süreci aynı zamanda öğrenirler.

Bu yapıyla Yapılandırmacılık, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına dayanak noktaları oluşturmaktadır. Yapılandırmacılığın yapılan etkinliklerin teorik altyapısını oluşturduğu, Proje Tabanlı Öğrenme için bu teorik altyapının uygulamaya konulma şekli olduğu ifade edilebilir”(Erdem, 2005; Akt: Memişoğlu).

8.1.4. Proje Tabanlı Öğrenmede Konu Belirleme

“Proje konusunu belirleme proje tabanlı öğrenme sürecinin en zor ve en önemli aşamalarından biridir. Yapılacak projeleri belirlemek öğretmen ve öğrencilerin yaratıcılıkları ve proje tabanlı öğrenmeye yatkınlıklarıyla ilgilidir. Öğretmenler ve öğrenciler zaman zaman uygun proje seçmekte zorlanabilirler.

Moursund (1999; Akt: Çiftçi, 2009) proje konuları için öğretmenleri öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa ve okula şöyle bir bakmalarının yeterli olacağı kanısındadır. Sınıf öğrencilerin öğrendiği yerdir;

- Bu sınıf öğrenme ve öğretme için iyi planlanmış mı?
- Memnun edici bir yer mi?

- Siz ve öğrencileriniz bu sınıfta birçok saat geçiriyorsunuz bu sınıfı ne daha iyi hale getirir?
- Öğrenme ve öğretme okulun mimari yapısından nasıl etkilenir?
- Örneğin öğrenci zayıf aydınlatmadan, fazla ısıdan, ya da eşyaların düzenlenmesinden olumsuz etkilenir mi?
- Öğrenme öğretmeyi kolaylaştıracak mimari ortam nasıl olmalı? Bu gibi en yakın çevremizden başlayarak soracağımız sorular çeşitli ilginç ve zorlu proje tabanlı öğrenme dersleri için temel olarak kullanılabilir.

Proje konusu seçmek için çok özel bir çalışmaya gerek yoktur. Biraz düşünmek, çevremize bakmak, zihnimizde proje anlamında çok fazla düşünce canlandırabilir.

8.1.5. Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğeleri

“Proje Tabanlı öğrenme içerik, süreç, etkinlikler ve sonuç olmak üzere dört öğeden oluşur(Yurtluk, 2005; Akt: Ocak, 2007; Başbay, 2007: 72).

- ✓ **İçerik:** Proje tabanlı öğrenme tek bir kaynağa bağlı kalmaksızın, öğrencilerin farklı kaynaklara ulaşması ve sorunu çözmek için ulaştığı bilgilerden oluşur. Proje tabanlı öğrenme içeriği anlamlı kılar, içerik gerçek yaşam içindeymiş gibi sunulur ve öğrenci problemini bu içerikle birlikte çalışır.
- ✓ **Etkinlikler:** Bu aşamada öğrenciler aradığı cevapları bulmak ve problemlere çözüm üretmek için araştırma yaparlar.
Genellikle zor ve karmaşık problemlerle uğraşan öğrenciler için etkinliklerin gerçek yaşamda karşılaşılabileceği problemlere dayalı olması daha uygun olacaktır.
- ✓ **Süreç:** Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı süreç boyutundan, öğrenenlerin işbirliği içerisinde birbirleriyle çalışmalarını için teşvik etmesinin yanı sıra kendi başlarına çalışmalarını geliştirir. Süreçte teknolojik araçların üstünlüğü vardır ve öğrenci bu araçları kullanmak için cesaretlendirilir. Öğrenciler okul dışı dünyaya hazır hale getirilirler.

- ✓ **Sonuç:** Öğrenciler öğrenme süreci sonunda örneklerle ispatladıkları ürünlerini değerlendirirler. Bu süreçte öğrenciler sosyal ve becerilerinin yanı sıra kendini yönetme becerilerini de sergilerler.

8.1.6. Proje Tabanlı Öğrenmenin Uygulama Aşamaları

(Korkmaz ve Kaptan, 2000; Akt: Ocak, 2007)

Aşamalar	Yapılacak İşlemler	Öğretmenin Rolü	Öğrenenin Rolü
1. Konuyu ve alt konuları belirleme, grupları kendi içinde organize etme.	Öğrenenler kaynakları araştırır, bir çerçeve proje için sorular önerebilirler.	Araştırmanın genel konusunu sunar, konuların ve alt konuların tartışılmasında gruplara rehberlik eder.	ilginç problemler yaratır ve sorunları kategorize ederler, proje gruplarını oluşturmasında katkıda bulunurlar.
2. Grupların proje planlarını oluşturması	Grup üyeleri hep birlikte proje planını yaparlar. Nereye ve nasıl gidecekleri, neleri öğrenecekleri gibi sorular hakkında karar verirler. Kendi aralarında işbölümü yaparlar.	Grupların projelerini formüle etmelerine yardım eder, gruplarla toplantı yapar, gerekli materyal ve kaynakları bulmalarına yardım eder.	Ne çalışacaklarını planlar, kaynakları seçer, rolleri tanımlar, planların dağıtımını sağlar.
3. Projeyi uygulama	Grup üyeleri organize olur, verileri ve bilgileri analiz ederler.	Araştırma ve çalışma becerilerinin geliştirilmesine yardım eder, temel süre ve grupları kontrol eder.	Sorular için cevapları araştırır. Veri toplar. Bilgiyi organize eder. Kaynak kişilerle görüşür. Bulguları birleştirir ve özetler.

4. Sunuyu planlama	Üyeler sunularındaki temel noktaları belirler, bulgularını nasıl sunacaklarına karar verirler.	Sunu için ders planlarının tartışılmasını ve sunuların organize edilmesini sağlar.	Sunumun temel noktalarına karar verilmesini, nasıl bir sunu yapılacağına karar verilmesini sunu için materyal hazırlanmasını sağlar.
5. Sunu yapma	Sunular sınıfta ve belirlenen diğer yerlerde (başka sınıflarda, başka okullarda vb.) yapılır.	Sunular koordine edilir.	Sunucular sınıf arkadaşlarına dönüt verir.
6. Değerlendirme	Öğrenen projeler hakkında dönütleri paylaşırlar. Öğretmenler ve öğrenenler projeleri hep birlikte paylaşırlar.	Proje özetleri ve öğrenilenler değerlendirilir.	Grup üyeleri olarak çalışmayı ve çalışmada öğrendiklerini yansıtırlar. Çalışmaların değerlendirilmesinde rol oynar.

Tablo 1: Proje Tabanlı Öğrenmenin Uygulama Aşamaları

Tabloda görüldüğü gibi proje yönteminin uygulanması altı evreden oluşmaktadır. Erdem ve Akkoyunlu (2002; Akt: Başbay, 2007)'da daha önce ifade edilen aşamalara benzer şekilde Proje Tabanlı Yaklaşımın Aşamalarını sınıflamışlardır. Bunlar;

1. Hedeflerin Belirlenmesi,
2. Yapılacak işin ya da ele alınacak konunun belirlenip tanımlanması.
3. Takımların oluşturulması
4. Sonuç raporunun özelliklerinin ve sunuş biçiminin belirlenmesi
5. Çalışma takviminin oluşturulması
6. Kontrol noktalarının belirlenmesi
7. Değerlendirme ölçütlerinin ve yeterlik düzeylerinin belirlenmesi

8. Bilgilerin toplanması
9. Bilgilerin örgütlenip, raporlaştırılması
10. Projenin sunulması

“İşlem basamakları incelendiğinde, temel planlama aşamalarının ardından, bilgi toplama aşamaları gelmektedir ki, bu aşamalar bilgi okur-yazarlığı yeterlikleri kapsamında çağdaş insan modelinin temel kavramlarını oluşturmaktadır.

Katz ve Chard (1989; Akt: Memişoğlu, 2001) ise, proje tabanlı öğrenme yaklaşımının uygulama aşamalarını üç evrede ele almıştır:

8.1.6.1. Birinci Evre: Başlangıç Evresi

“Bu evrede öğretmen ve öğrenciler araştırılacak konunun seçilip düzenlenmesi için tartışma yaparlar. Konu öğretmen ya da öğrenciler tarafından belirlenebilir. Konu seçerken birkaç ölçüt göz önüne alınabilir. Bu ölçütlerden biri, konunun öğrencinin günlük yaşamıyla ilgili olmasıdır. İkincisi ise, temel okuryazarlık ve sayısal becerilere ek olarak konu fen, sosyal, bilimler, dil gibi konularla bütünleşmeye izin verilmelidir. Üçüncü ölçüt, konu yeterince zengin olmalıdır. Dördüncü ölçüt, konu evde araştırılmaktan çok okul içinde araştırmaya uygun olmalıdır. Konu belirlendikten sonra öğretmen, öğrencileriyle beyin fırtınası yaparak bir ağ, kavram haritası oluşturur. Proje çalışması ilerlerken tartışmanın devamlılığı için konu ile ilgili alt konuların bir kavram haritası kullanılabilir. Öğretmen ve öğrenciler başlangıç tartışması boyunca, araştırma yoluyla cevabını araştıracakları sorular oluştururlar. Bu evre boyunca, öğrenciler aynı zamanda konu ile ilgili ön bilgilerini hatırlarlar”(Memişoğlu, 2001: 48).

8.1.6.2. İkinci Evre: Alan Çalışması

“Alanları, objeleri veya olayları araştırmak için genellikle alan gezileri ve doğrudan araştırmaları içerir. Proje çalışmasının kalbi olan ikinci evrede öğrenciler araştırır, gözlemlerini kaydederler, modeller oluştururlar, sonuçları yakından gözlerler ve kaydederler. Beraberinde keşfederler, tahmin ederler, tartışır ve yeni anlayışlarını, fikirlerini dramatize ederler”(Memişoğlu, 2001: 49).

8.1.6.3. Üçüncü Evre: Özetleme ve Sonuçlandırma

“Sonuçların raporlarını hazırlama ve sunmayı içerir. Öğrenciler çalışmalarının sonucunda bir ürün ortaya koyarlar ve ürünle birlikte de çalışmaların tamamını içeren bir rapor sunarlar. Rapor süreci içerisinde yapılan bütün etkinlikleri dile getirmesi açısından önemlidir. Raporun sunulması aşamasında yapılan çalışmalar sınıfla paylaşarak birlikte değerlendirilir”(Demirhan, 2002: 35; Aladağ, 2005: 42).

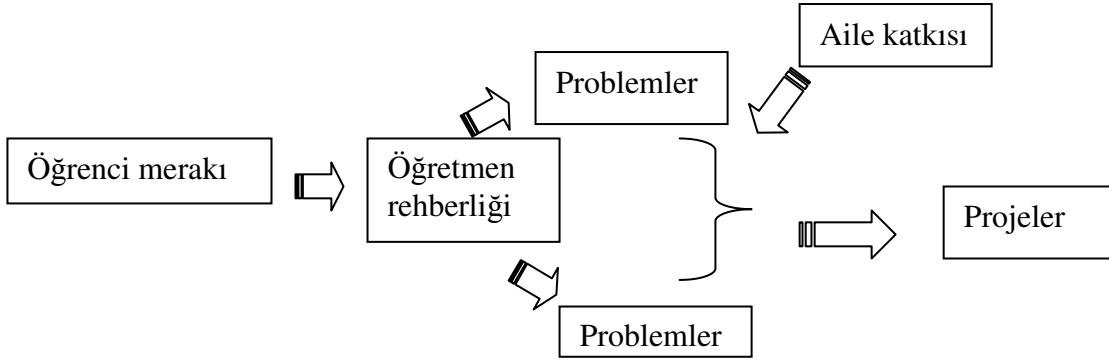
“Projenin gerçekleştirilmesi; proje konusunun seçimi, zaman takviminin ve maliyet hesabının yapılması, ilgili kaynakların taranması, yöntemin belirlenmesi, elde edilen bulguların değerlendirilmesi ve tüm bunların ardından bir sonuca ulaşılmasını içeren süreçlerden oluşur. Aşağıda bu aşamalar hakkında açıklamalar yer almaktadır”(Memişoğlu, 2009: 49).

8.1.7. Proje Tabanlı Öğrenme Sürecinde Öğretmenin Rolü

“Öğretmenlere Projenin başarıyla sonuçlanması ve amacına ulaşması için proje uygulamaları sırasında önemli roller (görevler) düşmektedir. Proje tabanlı öğrenme sınıflarındaki öğrenci, bilginin bizzat kendisi tarafından araştırılarak ve keşfedilerek yapılandırıldığı aktif bir süreçtir”(Çiftçi, 2009: 172).

Öğrenciler kendi öğrenmelerini yapılandırdıkları için, öğretmen bu süreçte yol gösterici ve rehber konumundadır. Öğrencilerin problemleri keşfetmelerine ve onları tanımlarına yardımcı olurlar.

Öğretmen proje süreci devam ederken aileyle de irtibata geçerek hem öğrencinin gelişim aşamalarını bildirecek hem de olası bir maddi gereksinimde gerekeni talep edecektir.

Şekil 6: Proje Oluşturma Süreci

Proje Tabanlı Öğrenme ve Geleneksel Öğrenme Yaklaşımının Karşılaştırılması

Geleneksel Öğretim Modeli		Proje Tabanlı Öğrenme Modeli
Problemler ve çözümleri tanımlanır, tek çözüm yoluna gidiş vardır.	Problem	Tek çözüm yolu ve ulaşılması beklenen tek bir nokta yoktur. Çalışmaya başladığında birden fazla çözüm yolu kullanılabilir.
Bir disiplinin özelliklerine yoğunlaşma hakimdir.	Konu alanı	Disiplinler arası etkileşim, farklı disiplinlerle işbirliği hakimdir.
Standartlaştırma, kavramları, ilkeleri anlama ve problemlerin çözümünde kullanabilme	Hedef	Karmaşık problemleri çözebilme Araştırma yapıp, verileri problemlerin çözümünde kullanabilme Grup içerisinde işbirliği ile çalışabilme Bir konu hakkında derinlemesine bilgi edinebilme Belirlenen ölçütlere uygun ürünler ortaya koyabilme

<p>Bir ya da birkaç kaynağın içeriğine sadık kalınmaktadır.</p>	<p>İçerik</p>	<p>içerik değil, derinlemesine anlama önemlidir. Farklı kaynak tiplerine ulaşmak ve bilgi edinmek beklenmektedir.</p>
<p>Ürüne götüren etkinlikler bütünüdür. Bireysel çalışma ağırlıklıdır, öğretmenin anlattıklarına ve kitaba bağlı kalınır. Temel nokta istenilen ürüne ulaşılmasıdır.</p>	<p>Süreç</p>	<p>Grupla birlikte çalışma, farklı kaynaklara yönelim, araştırma yapma temellidir. Çalışmalar sonucunda bir ürün ortaya konur. Ürün ve süreç birlikte önemlidir. Süreç, elde edilen ürün kadar önemlidir.</p>
<p>Süreç sonunda elde edilen ürüne not verilir, test puanları dikkate alınır. Değerlendirmede tek söz sahibi öğretmendir.</p>	<p>Değerlendirme</p>	<p>Ürün ve süreç birlikte değerlendirilir. Bireyin performansı ve ortaya koyduğu ürün birlikte değerlendirilir. Değerlendirmede öğrenen de etkin bir role sahiptir.</p>
<p>Basit sınıf organizasyonu; bir öğretmen yirmi-yirmi beş öğrenci vardır. Sınıf ortamı öğretmen ve öğrencilerden oluşur.</p>	<p>Sınıf Ortamı</p>	<p>Karmaşık organizasyon; öğretmen ve öğrenenler birlikte öğrenir. Sınıf ortamı öğrenenlerden oluşur. Sınıf, araştırma, problem çözme ve öğrenme merkezlidir.</p>

Öğretici, ders anlatan ve bilgi aktarandır.	Öğretmenin Rolü	Yardımcı ve yönlendirici, öğrenenle birlikte öğrenendir.
Bilgiyi alan, öğretmenin anlattıklarını not edendir.	Öğrenen Rolü	Özerk ve kurgulayıcı, bilgiyi araştırıp bulan, özümseyerek kullanandır, öğrenendir.
Bilgi düzeyi ön plandadır.		Prensip, genel kavram ve düşünceleri kavramak ön plandadır.

Tablo 2: Geleneksel Öğretim İle Proje Yönteminin Farkı

8.1.8. Proje Tabanlı Öğrenmenin Üstünlükleri ve Sınırlılıkları

Proje Tabanlı Öğrenmenin yaklaşımı ile ders işlenirken aşamaları tamamen yerine getirilirse, öğrencileri ve öğretmenler üzerine düşen görevleri gerçekleştirirse, bu yaklaşımın birçok üstünlükleri vardır.

(Bilen, 2006: 225; Korkmaz, 2002: 53-54; Saban, 2000: 192; Demirhan, 2002: 71; Balkı, 2003: 23-24 ve Aladağ, 2005: 45; Akt: Memişoğlu, 2001) bu üstünlükleri şu şekilde sıralamışlardır:

1. Bilimsel çalışma alışkanlığı kazandırır.
2. Grupla çalışma ve işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerine katılımı sağlar.
3. Yaşam boyu öğrenmeyi sağlar.
4. Öğrencilerin bilgilerini yansıtmaları ve katılımları için çok yönlü yollar önerir.
5. Seçme, planlama, inceleme ve yürütme gücü kazandırır.
6. Problem çözme becerilerini ve probleme dayalı öğrenme becerilerini geliştirir.
7. Öğrencilerin gerçek yaşamla oluşturduğu ürünleri ve performansları birleştirir.
8. Öğrencilere pratik deneyimler kazandırır.
9. Hem yavaş öğrenen hem de çabuk öğrenciler için kullanılabilir.
10. Öğrencilerin önemli konularda kendi kararlarına karar almalarını sağlar.

11. Öğrencilerin öğrenmek için motivasyonlarını artırır ve onların daha sonraki projeleri için yeni ilgili alanları geliştirmelerini sağlarlar.

12. Öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını sağlar.

13. Öğrencilerine çeşitli beceriler kazandırır.

Proje Tabanlı Öğrenme Modelinin öğrencilere kazandıracığı becerileri şu şekilde sıralayabiliriz:

* **Yaşamsal Beceriler:** Bir toplantı yönetmek, bir bütçe hazırlamak, bir plan yapmak vb.

* **Teknolojiyi Kullanma Becerisi:** Bilgisayar kullanma, televizyon, radyo, video vb. araçları kullanma

* **Bilişsel Süreç Becerileri:** Karar vermek, eleştirel düşünme becerileri, problem çözme becerisi gibi

* **Özdenetim Becerileri:** Hedefler oluşturmak, işlemleri organize etmek, zaman yönetimi

* **Tutumlar:** Öğrenmeye karşı ilgi, gelecek için eğitime olan merakı artırır.

* **Eğilimler:** Öz denetim, başarı hissi

* **İnançlar:** Öz-yeterlilik inancı

Bu üstünlüklerinin yanında bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

1.Öğretmenin iş yükünü ve sorumluluklarını arttırabilir.

2.Öğrenme için ayrılan süre artabilir.

3.Öğrencilerin kendilerine verilen bir projeyi tamamlamaları uzun zaman alabilir.

4.Bireysel gelişime önem verildiğinden sosyal gelişim ihmal edilebilir.

5.Araştırmanın sınırları iyi çizilemezse, konuda aşırı sapma ve dağılma gözlenebilir.

6.Eğer projeler öğretmen gözetimi dışında gerçekleştirilirse, önemli problemlerle karşı karşıya kalınabilir.

7.Ekonomik açıdan maliyetli olabilir.

8.Öğrenciler değerlendirme konusunda endişe duyabilir ve nelerin kabul edilebilir ürün olduğu konusunda belirsizlikler yasayabilirler.

9.Öğretim materyallerinin eksikliği ve sınav baskısı diğer engelleri oluşturur.

10. Bazı öğrenciler, kendilerine ilginç gelebilecek proje konuları bulmada zorlanabilir.

11. Proje Tabanlı öğrenme yaklaşımında öğretmenler öğrencilere sorumluluk vermekten çekinebilirler.

Öğrencilerin hazır hale gelmediklerini düşünebilirler. Öğretim materyallerinin eksikliği, sınav baskısı ve aile beklentileri gibi.

12. Teknolojiyi bilişsel bir araç olarak kullanma konusunda deneyimsiz olan öğretmenler onu projelerde kullanmada güçlükler yaşayabilirler.

13. Geleneksel olmayan değerlendirme türleri bazı öğretmenlere alışılmadık gelebilir

14. Öğretmenler öğrencilere gereğinden fazla bağımsız hareket etme imkanı sunabilirler ve öğrencilere yeterli planlama, rehberlik vb. konularda daha az yardım edebilirler.

15. Öğretmenlerin PTÖ konusunda yoğun olarak bilgilendirilmeleri gerekir nitekim öğretmenler genellikle öğretim programlarının içeriğini yasama dönük uygulamalı etkinliklere entegre etmeye yeterince hazır olmayabilirler (Railsback, 2002; Memişoğlu, 2001).

8.1.9. Proje Tabanlı Öğrenmenin Değerlendirilmesi

Proje tabanlı öğrenmenin değerlendirilmesi geleneksel yöntemlerdeki öğrenmelerin değerlendirilmesinden çok farklıdır. Geleneksel yöntemlerde kağıt, kalem testleri değerlendirmede öncüdür ve amaç ürüne bakmaktır. Fakat Proje tabanlı değerlendirme de daha çok süreç dikkate alınır, öğrencilerin gelişim aşamaları ve performanslarını incelemek söz konudur.

“Değerlendirmede en önemli nokta, sadece etkinlikler değil, ürünle birlikte bu ürünün ortaya konulması süreci de büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda değerlendirme ürün ve sürecin birlikte değerlendirildiği bir yapı içermektedir. Proje Tabanlı Öğrenme sadece öğretmenin öğrencileri değerlendirmesini içermez, aynı zamanda öğrencilerin kendilerini değerlendirme imkânı da sağlar. Değerlendirme öğrencilerin “Ne anlıyorum?” “Nasıl yapıyorum?” gibi soruları cevaplamalarında yardımcı olacak bir yapıya sahiptir”(Demirel, 2007: 238).

İlk aşamalarda ve sık sık öğretmenlerden, aynı yaş grubundaki arkadaşlardan ve uzmanlardan dönüt gelir.

“Dönütlerin de öğrenenlerin bilgi ve pratik açısından yararları vardır. En iyi değerlendirme, öğrenenlerinin kendilerini değerlendirmesi ve yukarıdaki soruların cevaplarını kendilerini bulmalarıdır.

Öğrencilerin yaptıkları çalışmaların veliler tarafından incelenmesi ve çalışmaların değerlendirilmesi için iş birliği yapılması gerekmektedir. Değerlendirme, öğretmenlerin sonraki aşamaları planlamalarına yardım eder. Öğretmenler süreç içinde öğrenenlerin ilerleyişini tekrar gözden geçirerek ve bunların dökümünü tutarak, belirlediği sorulara cevapları alırlar. Öğrenenlerin neler öğrendiğini, nelerin üzerinde durulmasına ihtiyaç olduğunu belirlerler. Bu anlayışla hareket edildiğinde öğrenen tümel değerlendirme dosyalarının tutulması gerekmektedir”(Memişoğlu, 2001: 56).

Proje Değerlendirmesi bir süreç değerlendirmesi olacağından alternatif ölçme-değerlendirme araçları ile yapılmalıdır. Bunlar;

- ✓ Portfolyolar
- ✓ Rubrikler (Değerlendirme Ölçütleri)
- ✓ Kendini Değerlendirme
- ✓ Akran Değerlendirmesi
- ✓ Kontrol Listeleri

- ✓ Birebir Görüşmeler
- ✓ Doğrudan Gözlem
- ✓ Yazılı Görevler
- ✓ Sergi ve Gösteriler
- ✓ Performans ve Sunumlar
- ✓ Öğrenme Kayıt defterleri
- ✓ Günlükler
- ✓ Video Kaseti Öğrenci Çalışmalarıdır (Williams, 1998; Akt: Çiftçi, 2009).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesinde yararlanılan istatistiksel yöntem ve tekniklerin açıklamalarına yer verilmiştir.

Araştırma, literatür tarama yöntemiyle ulaşılan bilgilere ve ölçme aracıyla alınan verilere dayandırılan bir araştırmadır. Bu araştırma ile, ilköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler derslerine giren sınıf öğretmenlerinin, sosyal bilgiler öğretiminde proje yöntemini kullanmalarına yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

“Araştırma modeli, araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir”(Karasar, 2002: 76). Araştırmanın amacına ve içinde bulunduğu koşullara göre betimsel ya da deneysel modellerden biri seçilmek zorundadır.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Yönteminin kullanımına yönelik sosyal bilgiler öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin tutumlarını ortaya çıkarmaya yönelik betimsel bir çalışma olan bu araştırmada tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. “Bu araştırma modeli birey ya da nesnenin konuyu kendi olanakları içerisinde olduğu gibi tanımlamasını sağlayıcı bir uygulamadır”(Karasar, 2002: 77).

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Evren, “objelerin tümüne ait verilerin oluşturduğu kümeye denir” (Baykul, 2000: 41). Araştırmamızın evreni tüm Türkiye’de 2008-2009 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler derslerine giren sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleridir

Örneklem, “evreni temsil etmek üzere belli yöntemlerle seçilen ve daha az sayıdaki elemandan oluşan kümedir”(Baykul, 2000: 41).

Çalışma evreninin büyük olması nedeniyle tesadüfi örnekleme metodu kullanılarak örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmamızın örnekleme çalışması grubumuzu oluşturan 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Van ili Muradiye ilçesi ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve sınıf öğretmenleridir.

Araştırmamıza 60(%50) bayan ve 60(%50) bay toplam 120 öğretmen katılmıştır. Araştırmada anketler birinci elden uygulamaya alındığı için, 120 anketin tamamından dönüt alınmıştır. Araştırmamızın örnekleme sınıf kademesi olarak 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda öğretim yapan öğretmenler olarak belirlenmiştir.

Branşlar/Sınıf Kademeleri	Bay	Bayan
Sınıf Öğretmeni (4. sınıf)	9	9
Sınıf Öğretmeni (5. sınıf)	9	9
Sosyal Bilgiler Öğretmeni (6. sınıf)	14	14
Sosyal Bilgiler Öğretmeni (7. sınıf)	14	14
Sosyal Bilgiler Öğretmeni (8. sınıf)	14	14
Toplam sayıya oranı (%)	%50	%50
Toplam	60	60

Tablo 3: Cinsiyet ve Sınıf Kademeleri Bazında Örneklem Tablosu

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve öğretmenlerin proje tabanlı öğrenmeye yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir tutum ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddelere; “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” arasında değişen likert tipi beşli bir dereceleme yapılmıştır.

Ölçek iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde öğretmenlerin özelliklerini belirlemeye yönelik bazı değişkenlere (cinsiyet, branş) yer verilirken; ikinci bölümde ise, öğretmenlerin proje tabanlı öğrenmeye yönelik tutumlarını ortaya çıkarmaya ilgili 26 madde hazırlanmıştır.

Karasar (1991)'e göre “veri toplama aracında, cevaplama istenen bakış açısını davet etmesi, kaynak kişi için cevaplama kolaylığı sağlaması ve araştırma için değerlendirme kolaylığı vermesi gibi yararları olduğundan yeteri sayıda kapalı uçlu sorular kullanılmıştır”.

Araştırmada kullanılacak olan veri toplama aracının maddeleri öncelikle kaynak taraması ve öğretmenlere yöneltilen açık uçlu sorularla (proje tabanlı öğrenmeyi kullanıyor musunuz?, proje tabanlı öğrenmenin eğitime katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? vs.) belirlenmiştir. Böylece araştırmada veri toplama aracı olarak geliştirilen “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Yönteminin Kullanımına İlişkin Sosyal Bilgiler/Sınıf Öğretmenlerinin Tutumları” adlı ölçeğin ilk taslağı oluşturulmuştur. Tutum ölçeği taslak olarak geliştirildikten sonra ölçek hakkındaki görüşlerinin alınması ve gerekli düzeltmelerin yapılması amacıyla ön uygulama yapılmıştır. Başlangıçta 26 maddeden oluşan veri toplama aracının yapı geçerliliğini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, tüm veri yapıları için uygun olmayabilir. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ile incelenebilir. KMO'nun .60'dan yüksek olması, faktör analizi için uygun bir yapı olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2007: 126). Bu çalışmada ise, KMO değeri 0,87 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ise faktör yükleri .44 - .81 arasında değişen 24 madde tespit edilmiştir. İki madde ölçekten çıkartılmıştır. Bu aşamadan sonra yapılan güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin genel güvenirliği $\alpha = .94$ olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1997)'ye göre alfa katsayısının 0,80- 1,00 arasında olması ölçme aracının yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Uzmanların görüşleri ve öğretmenlerin anketi doldururken verdikleri gerekli dönütler doğrultusunda gereken düzeltmeler yapıldıktan sonra ölçeğe son şekli verilmiştir.

4. VERİLERİN ANALİZİ

Veriler değerlendirilmeye tabi tutulmadan önce, gözden geçirilerek kurallara uygun olarak doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiş ve bütün ölçeklerin istenilen şekilde doldurulduğu tespit edilmiştir. Değerlendirme toplam 120 ölçek üzerinde yapılmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde, öğretmenlerin verdikleri cevapların puanlarını hesaplamak amacıyla ölçekte yer alan maddelere; “kesinlikle katılmıyorum” için 1, “katılmıyorum” için 2, “kararsızım” için 3, “katılıyorum” için 4, “kesinlikle katılıyorum” için 5 puan verilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, aritmetik ortalama, frekans, yüzde, faktör yükleri ve t testi istatistik işlemleri kullanılmıştır. T testi, iki ayrı ortalama arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak için kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2007).

Çözümlemeler sonucunda elde edilen bulgular; aşağıdaki tablo 4’te belirtildiği gibi, 1,00–1,79 “kesinlikle katılmıyorum”, 1,80-2,59 “katılmıyorum”, 2,60-3,39 “kararsızım”, 3,40-4,19 “katılıyorum”, 4,20-5,00 “kesinlikle katılıyorum” aralıkları temel alınarak yorumlanmıştır.

Seçenekler	Verilen Puanlar	Puan Aralığı
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00 - 1,79
Katılmıyorum	2	1,80 - 2,59
Kararsızım	3	2,60 - 3,39
Katılıyorum	4	3,40- 4,19
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,20 - 5,00

Tablo 4: Dereceleme Ölçeği Puan Aralıkları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1. BULGULAR VE YORUMLAR

1.1. ÖLÇEK MADDELERİ AÇISINDAN BULGULAR

Bu bölümde örnekleme alınan Muradiye ilçesinde görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin ölçeğe verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Toplanan ölçekler doğrultusunda, öğretmenlerin verdikleri cevaplardan elde edilen verilerin analizi sonucunda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin; frekans, yüzdeler, faktör yükleri ve ortalama değerleri verilmiştir.

Tablo: 5 Tutum Ölçeği İstatistikî Sonuçları Tablosu

SN		fy	1:kesinlikle katılmıyorum 2:katılmıyorum 3:kararsızım 4:katılıyorum 5:kesinlikle katılıyorum					$\bar{X}$	
			1	2	3	4	5		
1	Proje yöntemi, öğrencinin öğrenmeye yönelik ilgisini artırır.	0,59	F	0	8	9	49	54	4,24
			%	0	6,7	7,5	40,8	45,0	
2	Proje yöntemi, öğrencinin etkin olarak derse katılımını sağlar	0,49	F	0	8	8	63	41	4,14
			%	0	6,7	6,7	52,5	34,2	
3	Proje yöntemi, öğrenciyi araştırmaya sevk eder.	0,74	F	0	4	9	42	65	4,40
			%	0	3,3	7,5	35,0	54,2	
4	Proje yöntemi, öğreticiyi araştırmaya sevk eder.	0,74	F	0	5	12	49	54	4,26
			%	0	4,2	10	40,8	45,0	
5	Proje yöntemi, öğrencilerde sorumluk bilincini geliştirir.	0,69	F	0	5	12	59	44	4,18
			%	0	4,2	10,0	49,2	36,7	
6	Proje yöntemi, öğreticinin işini ve sorumluluğunu artırır.	0,76	F	0	7	11	50	52	4,22
			%	0	5,8	9,2	41,7	43,3	

Tablo: 5 (devamı)

SN		fy	1:kesinlikle katılmıyorum 2:katılmıyorum 3:kararsızım 4:katılıyorum 5:kesinlikle katılıyorum						
				1	2	3	4	5	$\bar{X}$
7	Proje yöntemi, öğrenmede öğrenciler arası işbirliğini artırır.	0,57	F	1	3	22	47	47	4,13
			%	,8	2,5	18,3	39,2	39,2	
8	Proje yöntemi, öğrencilerin sosyalleşmesini sağlar.	0,78	F	1	13	12	60	34	3,94
			%	8	10,8	10,0	50,0	28,3	
9	Proje yöntemi, sınıf içi iletişim becerilerini artırır.	0,64	F	0	10	17	60	33	3,96
			%	0	8,3	14,2	50,0	27,5	
10	Proje yöntemi, sınıf dışı iletişim becerilerini artırır.	0,75	F	0	6	22	59	33	3,99
			%	0	5	18,3	49,2	27,5	
11	Proje yöntemi, öğrencilerin kendini ifade becerilerini geliştirir.	0,63	F	0	12	11	60	37	4,01
			%	0	10,0	9,2	50,0	30,8	
12	Proje yöntemi, öğrencilerde özgüveni geliştirir.	0,66	F	0	12	16	59	33	3,94
			%	0	10,0	13,3	49,2	27,5	
13	Proje yöntemi, öğrencilerin hayal gücünü geliştirir.	0,81	F	0	10	16	55	39	4,02
			%	0	8,3	13,3	45,8	32,5	
14	Proje yöntemi, öğrencinin gözlem yapma becerisini geliştirir.	0,63	F	0	14	13	63	30	3,90
			%	0	11,7	10,8	52,5	25,0	
15	Proje yöntemi, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir.	0,53	F	0	7	11	69	33	4,06
			%	0	5,8	9,2	57,5	27,5	
16	Proje yöntemi, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirir.	0,73	F	2	11	15	60	32	3,90
			%	1,7	9,2	12,5	50,0	26,7	

Tablo: 5 (devamı)

SN	Fy	1:kesinlikle katılmıyorum 2:katılmıyorum 3:kararsızım 4:katılıyorum 5:kesinlikle katılıyorum							
		1	2	3	4	5	$\bar{X}$		
17	Proje yöntemi, öğrencinin yeni ve özgün bir ürün elde edilmesini sağlar.	0,59	F	2	6	12	47	53	4,19
			%	1,7	5,0	10,0	39,2	44,2	
18	Proje yöntemi, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ortaya çıkarır.	0,76	F	1	11	12	54	41	4,09
			%	,8	9,2	10,0	45,0	34,2	
19	Proje yöntemi, bireysel öğretimi geliştirir.	0,76	F	1	6	16	58	39	4,06
			%	,8	5,0	13,3	48,3	32,5	
20	Proje yöntemi, grupla öğretimi geliştirir.	0,64	F	0	4	18	56	42	4,13
			%	0	3,3	15,0	46,7	35,0	
21	Proje yöntemi, süreç eğitimine katkı sağlar.	0,44	F	0	5	10	68	37	4,14
			%	0	4,2	8,3	56,7	30,8	
22	Proje yöntemi, öğrenmede planlılığı sağlar.	0,50	F	0	9	9	64	38	4,09
			%	0	7,5	7,5	53,3	31,7	
23	Proje yöntemi, öğrenilecek konu veya konuları somutlaştırır.	0,63	F	0	11	12	50	47	4,10
			%	0	9,2	10,0	41,7	39,2	
24	Proje yöntemi, öğrencilerin öğrendiği bilgileri pekiştirmesini sağlar.	0,57	F	0	1	12	43	64	4,41
			%	0	,8	10,0	35,8	53,3	

*Ölçeğin 24. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, öğrencilerin öğrendiği bilgileri pekiştirmesini sağlar” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %53,3(n=64)’ü “Kesinlikle Katılıyorum”, %35,8(n=43)’i “Katılıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,41’dir. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %89,1(n=107)’i “Proje Yönteminin” bilgilerin pekiştirilmesinde etkili olduğu görüşüne katılmaktadırlar.

*Ölçeğin 3. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, öğrenciyi araştırmaya sevk eder” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %54,2(n=65)’si “Kesinlikle Katılıyorum”, %35,0(n=42)’i “Katılıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,40’dır. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %89,2(n=107)’si “Proje Yönteminin” öğrenciyi araştırmaya sevk ettiği yönündeki görüşe katılmaktadırlar.

* Ölçeğin 4. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, öğreticiyi araştırmaya sevk eder” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %45,0(n=54)’i “Kesinlikle Katılıyorum”, %40,8(n=49)’i “Katılıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,26’dır. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %85,8(n=103)’i “Proje Yönteminin” öğreticiyi araştırmaya sevk ettiği yönündeki görüşe katılmaktadırlar.

*Ölçeğin 1. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, öğrencinin öğrenmeye yönelik ilgisini artırır” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %45,0(n=54)’i “Kesinlikle Katılıyorum”, %40,8(n=49)’i “Katılıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,24’dür. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %85,8(n=103)’i “Proje Yönteminin” öğrencinin öğrenmeye yönelik ilgisini artırır şeklindeki görüşe katılmaktadırlar.

* Ölçeğin 6. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, öğreticinin işini ve sorumluluğunu artırır” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %43,3(n=52)’ü “Kesinlikle Katılıyorum”, %41,7(n=50)’si “Katılıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 4,22’dir. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %85(102)’i “Proje Yönteminin” öğrencinin işini ve sorumluluğunu artıracığı yönündeki görüşe katılmaktadır.

* Ölçeğin 10. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, sınıf dışı iletişim becerilerini artırır” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %27,5(n=33)’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiş olmalarına rağmen %49,2(n=59)’si “Katılıyorum” seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca aynı maddeye verilen cevaplardan %18,3(n=22)’ü “Kararsızım” maddesini işaretlemiştir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,99’dur. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %67,5(n=81)’i “Proje Yönteminin” öğrencinin sınıf dışı iletişim becerilerini artırır yönündeki görüşe orta düzeyde katılmaktadırlar.

* Ölçeğin 9. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, sınıf içi iletişim becerilerini artırır” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %27,5(n=33)’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiş olmalarına rağmen %50(n=60)’si “Katılıyorum” seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca aynı maddeye verilen cevaplardan %14,2(n=17)’si “Kararsızım” maddesini işaretlemiştir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,96’dır. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %64,2(n=77)’si “Proje Yönteminin” öğrencinin sınıf içi iletişim becerilerini artırdığı yönündeki görüşe orta düzeyde katılmaktadırlar.

* Ölçeğin 8. maddesinde yer alan “Proje yöntemi, öğrencilerin sosyalleşmesini sağlar” ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %28,3(n=34)’ü “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiş olmalarına rağmen %50(n=60)’si “Katılıyorum” seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca aynı maddeye verilen cevaplardan %10,0(n=12)’si “Kararsızım” ve %10,8(n=13)’i “Katılmıyorum” maddelerini işaretlemiştir.

Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,94'dür. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %70,8(85)'i "Proje Yönteminin" öğrencinin sosyalleşmesini sağladığı yönündeki görüşe orta düzeyde katılmaktadırlar.

* Ölçeğin 12. maddesinde yer alan "Proje yöntemi, öğrencilerde özgüveni geliştirir" ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %27,5(n=33)'i "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiş olmalarına rağmen %49,2(n=59)'si "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca aynı maddeye verilen cevaplardan %13,3(n=16)'ü "Kararsızım" maddesini işaretlemiştir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,94'dür. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %62,5(n=75)'i "Proje Yönteminin" öğrencinin özgüvenini geliştirdiği yönündeki görüşe orta düzeyde katılmaktadırlar.

* Ölçeğin 14. maddesinde yer alan "Proje yöntemi, öğrencinin gözlem yapma becerisini geliştirir" ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %25,0(n=30)'i "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiş olmalarına rağmen %52,5(n=63)'i "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca aynı maddeye verilen cevaplardan %10,8(n=13)'i "Kararsızım" ve %11,7(n=14)'si "Katılmıyorum" maddelerini işaretlemiştir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,90'dır. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %75(n=90)'i "Proje Yönteminin" öğrencinin gözlem yapma becerisini geliştirdiği yönündeki görüşe orta düzeyde katılmaktadırlar.

* Ölçeğin 16. maddesinde yer alan "Proje yöntemi, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirir" ifadesine, çalışmaya katılan öğretmenlerin %26,7(n=32)'si "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiş olmalarına rağmen %50(n=60)'si "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca aynı maddeye verilen cevaplardan %12,5(n=15)'si "Kararsızım", %9,2(n=11)'si "Katılmıyorum" ve %1,7(n=2)'si ise "Kesinlikle Katılmıyorum" maddelerini işaretlemiştir. Bu maddeye verilen cevapların ortalaması 3,90'dır.

Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin %23,3(n=28)'ü “Proje Yönteminin” öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğine yönelik görüşe alt düzeyde katılım sağlarken öğretmenlerin %50(n=60)'si “Proje Yönteminin” öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğine yönelik görüşe orta dereceli katılım sağlamıştır. En yüksek oranla reddedilen madde budur. Bu nedenle, yöntemin eleştirel düşünme becerisini kazandırmadığı ya da alt ve orta düzeyde kazandırdığı düşünülmektedir.

1.2. ALT PROBLEMLER AÇISINDAN BULGULAR

1.2.1. Cinsiyet Açısından;

		N	$\bar{X}$	S.S	t değeri	sd	p	Sonuç
1	Bay	60	4,35	,819	1,38	118	,169	Fark yok
	Bayan	60	4,13	,891	1,38	117,1	,169	
2	Bay	60	4,15	,840	,112	118	,911	Fark yok
	Bayan	60	4,13	,791	,112	117,5	,911	
3	Bay	60	4,43	,789	,472	118	,638	Fark yok
	Bayan	60	4,36	,758	,472	117,8	,638	
4	Bay	60	4,40	,763	1,82	118	,070	Fark yok
	Bayan	60	4,13	,832	1,82	117,1	,070	
5	Bay	60	4,13	,747	-,703	118	,484	Fark yok
	Bayan	60	4,23	,810	-,703	117,2	,484	
6	Bay	60	4,28	,761	,755	118	,452	Fark yok
	Bayan	60	4,16	,923	,755	113,8	,452	
7	Bay	60	4,16	,762	,423	118	,673	Fark yok
	Bayan	60	4,10	,951	,423	112,6	,673	
8	Bay	60	4,00	,974	,674	118	,502	Fark yok
	Bayan	60	3,88	,922	,674	117,6	,502	
9	Bay	60	4,06	,820	1,26	118	,209	Fark yok
	Bayan	60	3,86	,910	1,26	116,7	,209	
10	Bay	60	3,96	,758	-,335	118	,738	Fark yok
	Bayan	60	4,01	,873	-,335	115,7	,738	
11	Bay	60	4,06	,880	,608	118	,544	Fark yok
	Bayan	60	3,96	,919	,608	117,7	,544	
12	Bay	60	3,98	,853	,505	118	,614	Fark yok
	Bayan	60	3,90	,951	,505	116,6	,614	
13	Bay	60	4,03	,862	,102	118	,919	Fark yok
	Bayan	60	4,01	,929	,102	117,3	,919	

14	Bay	60	3,91	,808	,100	118	,920	Fark yok
	Bayan	60	3,90	1,00	,100	112,9	,920	
15	Bay	60	4,00	,736	-,942	118	,348	Fark yok
	Bayan	60	4,13	,812	-,942	116,8	,348	
16	Bay	60	3,93	,899	,286	118	,775	Fark yok
	Bayan	60	3,88	1,00	,286	116,4	,775	
17	Bay	60	4,16	,923	-,294	118	,769	Fark yok
	Bayan	60	4,21	,940	-,294	117,9	,769	
18	Bay	60	3,96	1,00	-1,20	118	,230	Fark yok
	Bayan	60	4,21	1,24	-1,20	112,9	,230	
19	Bay	60	4,03	,735	-,424	118	,672	Fark yok
	Bayan	60	4,10	,969	-,424	110,0	,672	
20	Bay	60	4,13	,832	,000	118	1,00	Fark yok
	Bayan	60	4,13	,747	,000	116,6	1,00	
21	Bay	60	4,21	,640	1,11	118	,267	Fark yok
	Bayan	60	4,06	,820	1,11	111,4	,267	
22	Bay	60	4,11	,761	,329	118	,743	Fark yok
	Bayan	60	4,06	,899	,329	114,8	,743	
23	Bay	60	4,03	,919	-,888	118	,376	Fark yok
	Bayan	60	4,18	,929	-,888	117,9	,376	
24	Bay	60	4,53	,650	1,83	118	,070	Fark yok
	Bayan	60	4,30	,743	1,83	115,9	,070	

Tablo 6: Cinsiyet açısından istatistikler tablosu

“Öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?” alt problemi incelendiğinde, her bir maddeden t testi ile elde ettiğimiz verilerde, maddelerin tamamında fark. 05 düzeyinde ($p>0,05$) anlamlı değildir. Diğer bir ifadeyle; cinsiyet açısından, öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında her bir soru için fark anlamsızdır.

1.2.2. Branş Açısından;

		N	$\bar{X}$	S.S	t değeri	sd	p	Sonuç
1	Sınıf	36	4,22	,959	-,161	118	,872	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,25	,819	-,152	57,9	,880	
2	Sınıf	36	4,16	,941	,220	118	,826	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,13	,756	,201	55,3	,841	
3	Sınıf	36	4,38	,964	-,103	118	,918	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,40	,678	-,090	50,4	,929	
4	Sınıf	36	4,19	1,00	-,640	118	,523	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,29	,707	-,558	50,3	,580	
5	Sınıf	36	4,22	,831	,357	118	,722	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,16	,757	,344	61,0	,732	
6	Sınıf	36	4,25	,806	,211	118	,833	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,21	,865	,217	70,8	,828	
7	Sınıf	36	4,19	,786	,508	118	,612	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,10	,891	,535	74,6	,594	
8	Sınıf	36	3,77	1,07	-1,24	118	,216	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,01	,884	-1,15	56,3	,254	
9	Sınıf	36	3,86	,930	-,870	118	,386	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,01	,843	-,836	60,7	,406	
10	Sınıf	36	3,91	,874	-,659	118	,511	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,02	,791	-,633	60,7	,529	
11	Sınıf	36	4,13	1,01	,976	118	,331	Fark yok
	Sos. Bil.	84	3,96	,842	,905	56,4	,370	
12	Sınıf	36	4,02	1,08	,684	118	,495	Fark yok
	Sos. Bil.	84	3,90	,815	,612	52,8	,543	
13	Sınıf	36	3,97	1,05	-,422	118	,674	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,04	,820	-,382	53,9	,704	

14	Sınıf	36	4,05	,954	1,16	118	,246,	Fark yok
	Sos. Bil.	84	3,84	,884	1,13	61,9	,263	
15	Sınıf	36	4,22	,760	1,44	118	,151	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,00	,776	1,45	67,5	,149	
16	Sınıf	36	4,00	1,06	,689	118	,492	Fark yok
	Sos. Bil.	84	3,86	,902	,643	57,3	,523	
17	Sınıf	36	4,25	1,07	,449	118	,654	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,16	,861	,411	55,0	,683	
18	Sınıf	36	4,25	1,02	,998	118	,320	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,02	1,18	1,05	75,8	,294	
19	Sınıf	36	4,22	,897	1,30	118	,194	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,00	,835	1,26	62,2	,210	
20	Sınıf	36	4,11	,784	-,201	118	,841	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,14	,793	-,202	66,9	,840	
21	Sınıf	36	4,22	,760	,783	118	,435	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,10	,728	,769	63,8	,444	
22	Sınıf	36	4,08	,996	-,072	118	,943	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,09	,754	-,064	52,9	,949	
23	Sınıf	36	4,36	,930	1,98	118	,049	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,00	,905	1,96	64,6	,054	
24	Sınıf	36	4,44	,772	,281	118	,779	Fark yok
	Sos. Bil.	84	4,40	,678	,267	59,2	,790	

Tablo 7: Branş açısından istatistikler tablosu

“Öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında branş açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?” alt problemi incelendiğinde, her bir maddeden t testi ile elde ettiğimiz verilerde, maddelerin tamamında fark. 05 düzeyinde ($p>0,05$) anlamlı değildir. Diğer bir ifadeyle; branş açısından, öğretmenlerin proje yöntemine ilişkin tutumlarında her bir soru için fark anlamsızdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma ile, İlköğretimde görev yapan 4. ve 5. sınıflarda sosyal bilgiler derslerine giren sınıf öğretmenleri ile; 6., 7., ve 8. sınıflarda sosyal bilgiler derslerine giren sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin, proje yöntemine ilişkin tutumları ölçülmeye çalışılmış ve geliştirilen ölçek ile öğretmenlerin tutumları ölçülerek tutum değerleri ortaya çıkarılmış beraberinde ise cinsiyet ve branş açısından anlamlı bir farklılık olup-olmadığı değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakılırsa:

1.1. Araştırmamızda 1. maddede yer alan; Proje yöntemi, öğrencinin öğrenmeye yönelik ilgisini artırır ifadesine verilen yanıtların ortalaması 4,24'dür. 3. maddede yer alan Proje yöntemi, öğrenciyi araştırmaya sevk eder ifadesine verilen cevapların ortalaması 4,40'dır. Buna göre; bu iki maddeye verilen cevaplar derse katılım ve ilgi yönünden ortalaması en yüksek maddelerdir. Bu açıdan proje yönteminin öğrenci motivasyonunu artırıcı ve öğrenciyi aktif hale getirici bir özelliği olduğu söylenebilir. Nitekim benzer bir araştırmada da, Memişoğlu (2001: 139) proje tabanlı öğrenme ile, sosyal bilgiler derslerinin daha zevkli ve monotonluktan uzak olduğu sonucunu belirtilerek araştırmamızı destekleyici bir bilgiye ulaştırmıştır.

1.2. Araştırmamızda 11. maddede yer alan; Proje yöntemi, öğrencilerin kendini ifade becerilerini geliştirir ifadesine verilen cevapların ortalaması 4,01'dir. Buna göre; bu maddeye verilen cevaplarda beceri geliştirme yönünden üst düzey katılım görülmüştür. Aynı zamanda 24. maddede yer alan Proje yöntemi, öğrencilerin öğrendiği bilgileri pekiştirmesini sağlar ifadesine verilen cevapların ortalaması 4,41'dir. Bu ise öğretim ortamı yönünden en yüksek katılıma sahip maddedir.

Bu iki maddeye genel olarak baktığımızda, proje yöntemi hem öğrencinin sosyal iletişim becerisini geliştirirken, aynı zamanda öğrenilen bilginin kalıcılığını da sağlamaktadır sonucuna varılabilir.

Nitekim benzer bir araştırmada Memişoğlu (2001: 139) proje tabanlı öğrenme ile, öğrencilerin kendilerinin araştırıp buldukları, buldukları bilgiler arasında sınıflama ve seçme yaptıkları ve başkalarına anlattıkları için daha iyi öğrendiklerini ve bilgilerinin daha kalıcı olduğunu belirtmiştir sonucuna vararak, ifade ettiğimiz sonucu desteklemektedir.

1.3. Araştırmamızda 15. maddede yer alan; Proje yöntemi, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir ifadesine verilen cevapların ortalaması 4,05'dir. Diğer taraftan 17. maddede yer alan; Proje yöntemi, öğrencinin yeni ve özgün bir ürün elde edilmesini sağlar ifadesine verilen cevapların ortalaması 4,19'dur. Bu iki maddeden 15. maddeye beceri geliştirme yönünden, 17. maddeye öğretim ortamı yönünden üst düzey katılım sağlanmıştır. Bu maddelere bakıldığında, proje yönteminin öğrencilere problem çözme ve yeni (özgün) ürün üretme imkanı sağladığı sonucuna varılabilir.

Benzer bir çalışmada Çulha (2006: 129)'nın ilerlemecilik akımına dayanan yeni sosyal bilgiler eğitimi ilköğretim öğrencileri için "problem çözme" ve "keşfetme" etkinliklerini içinde bulundurur, ifadesi bulgularımızı desteklemektedir. Çünkü proje yönteminin de ilerlemecilik felsefesi temelinde kurulduğunu düşünürsek, düşüncelerimizi desteklediğini ifade edebiliriz. Çünkü Başbay'a(2007: 69) göre "Proje tabanlı Öğrenme Yaklaşımının temel özellikleri incelendiğinde, **Pragmatizm felsefesi** ile **ilerlemeciliğin** eğitim akımına uygun bir yapıya sahip olduğu görülmektedir".

1.4. Tutum ölçeğine verilen cevapların 3,90 ile 4,41 arasında değiştiği görülmüştür. Bu açıdan,

- a. Ölçeğe yönelik tutumların ortanın üzerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu anlamda baktığımızda, öğretmenlerin genel olarak proje yöntemini benimsedikleri ve kullanılabılır olarak düşündükleri görülmektedir.

- b. Tutum ölçeğine verilen cevaplardan, öğretmenlerin “kesinlikle katılıyorum” ifadesiyle ortalama 4,20 ve üzeri katılım sağladıkları maddeler, genel olarak yapılandırmacı anlayışa uygun maddeler olup, bu yöntemde özellikle bilginin araştırılarak edinildiğini ve kalıcılığının sağlandığını düşünmektedirler.
- c. Tutum ölçeğine verilen cevaplardan, öğretmenlerin “katılıyorum” ifadesiyle ortalama 3,99 ve altı katılım sağladıkları maddeler, özellikle iletişim, sosyalleşme, eleştirel düşünme ve gözlem yapma yeterlilikleri üzerine olup; kişisel beceri ve üst düzey düşünme becerisi isteyen özellikleri bu yöntemin orta düzeyde karşılayacağını düşünmektedirler.

O halde yukarıdaki üç çıkarıma bakıldığında proje yönteminin kullanılabilir olduğunu, bilimsel ve öğrenme anlamında daha çok yarar sağladığını; ancak kişisel gelişime üst düzey bir katkı sağlamadığını düşünmektedirler.

1.5. 21., 22. ve 23. maddelere bakıldığında “katılıyorum” ifadesine verilen yanıtların %50 ve üzerinde olduğu görülür.

Bu maddeler şunlardır;

21. Proje yöntemi, süreç eğitimine katkı sağlar,

22. Proje yöntemi, öğrenmede planlılığı sağlar,

23. Proje yöntemi, öğrenilecek konu veya konuları somutlaştırır.

Bu maddelerde, proje yönteminin sonuca değil sürece yönelik eğitim sağladığını, planlı bir eğitim süreci meydana getirdiğini ve bunlar beraberinde konuyu somutlaştırdığını ifade eden maddelerdir. Süreç eğitimi bilgiyi ezberletmek yerine anlamlandırmayı gerektirir. “anamlı öğrenmenin olabilmesi için yeni bir öğrenmenin daha önce öğrenilmişlerle bütünleşmesi gerekir”(Demirel, 2008: 42). Bu unsurlar yapılandırmacı anlayışa ait olup proje yönteminin de bu doğrultuda yapılandırmacı bir özelliğe sahip olduğu düşüncesine varılabilir.

Bu yöntemle yaparak-yaşayarak, katılımcı, sorgulayarak, merak ederek, araştırarak, iletişim kurarak vb. öğrenme daha verimli hale getirilir.

Bunların sağlanması için ise kitap ve öğretmeden medet umma yerine her türlü bilgi kaynağından ve kendimizden, fikirlerimizden, çalışmalarımızdan medet ummalıyız.

Bu nedenledir ki yapılandırmacı anlayış istikametinde eğitimde yeni anlayışlar kullanılacak ve kalite artırılacaktır. Öyleyse bu yeni anlayışlardan biri olan Proje Yönteminin kullanımı da eğitimsel açıdan süreç eğitimi sağlayacaktır.

2. ÖNERİLER

Bu araştırma Van ili Muradiye ilçe örneğinde yapılmıştır. Yeni araştırmalar Türkiye örnekleme dikkate alınarak yapılabilir. Bu araştırmada sadece sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri dikkate alınmıştır, diğer branş öğretmenleriyle de bu çalışma yapılabilir.

Araştırmada zaman kısıtlı olması nedeniyle ailelere ulaşılamamıştır. Ancak ailelerin bu sürece katılması gerekmektedir. Bu nedenle ailelere yeterince bilgi verilerek süreç içerisinde, çocuklarını birey olarak desteklemelerinde yapmaları gerekenler anlatılmalıdır.

Değişen öğretim programının 2004 öncesinde mezun olmuş öğretmenlere kazandırılması ve öğretmenlerin çağdaş yaklaşımlar konusunda bilinçlendirilmesi gerekir. Aksi takdirde özellikle proje yöntemini ve diğer çağdaş yaklaşımları kullanmayı bilmeyen eğitimcilerin bu uygulamaları yapması mümkün olmayacaktır.

Okul yöneticilerinin de seminer eğitimi ile yeni yaklaşımları öğrenmesi, süreç içerisinde materyal sağlama, fiziki alt yapı oluşturma ve araştırma olanaklarını artırma gibi unsurlara destek vermesi sağlanmalıdır.

Yeni yaklaşımlarla birlikte değişim gösteren değerlendirme sürecine öğrenci katılımı sağlanmalı ve bu süreçte öğrenciler değerlendirme konusunda bilgilendirilmelidir. Not verme, süreç değerlendirme becerileri bu sayede geliştirilmelidir. Çünkü araştırmamızdan elde ettiğimiz veriler, öğretmenlerin öğrenciyi derse katılım yönünde çalışmaya sevk etmediği yönündedir

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Merve(2006): Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Akdağ, Hakan(2009): Sosyal Bilgiler Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri, (R. Turan, A. F. Sümbül, H. Akdağ, Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, (3-23), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Akgün, Ş.(2001): Fen Bilgisi Öğretimi, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Aladağ, S. (2005): İlköğretim Matematik Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Tutumuna Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ataünal, Aydoğın(2003): Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen, Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Aykaç, Necdet ve Hasan, Aydın(2006): Öğrenme-Öğretme Sürecinde Planlama ve Uygulama, Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Bacanlı, Hasan(2002): Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayınları.
- Balcı, Ali(2005): Sosyal Bilimlerde Araştırma, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Balcı, Seher(2005): Eğitsel Rehberlik, (A.Kaya, Ed.), Psikolojik Danışma ve Rehberlik, (93-136), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balkı, A. G.(2003): Proje Temelli Öğrenme Yönteminin Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu Tarafından Uygulanmasına Yönelik Değerlendirme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Barr, R., Barth, J., Shermis, S. (1977): Defining the Social Studies, Bulletin, 51, Washington, D.C, National Council for the Social Studies.
- Başbay, Makbule(2007): Proje Tabanlı Öğrenme, (Ed: Özcan Demirel), Eğitimde Yeni Yönelimler(67-79), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Baykul, Yaşar(2000): Eğitimde ve Psikolojide Ölçme, Ankara: ÖSYM Yayınları.

- Baysal, N.Z.(2005): Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Programlarının Felsefi Temelleri, (Tanrıöğen, A. Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Baytekin, Çetin(2004): Öğrenme Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme, 2. Baskı, Ankara: Anı Yayınları.
- Baytekin, Çetin(2005): Öğrenme Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme, 2. Baskı, Ankara: Anı Yayınları.
- Bilen, Mürüvvet(2006): Plandan Uygulamaya Öğretim, (Yedinci Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgili, A.Sinan ve diğer(2008): Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler, (S. Bilgili, Ed.), Sosyal Bilgilerin Temelleri, (2-31), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Binbaşoğlu, Cavit(1983): Genel Öğretim Bilgisi, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Bruner, Jerome S.(1991): Bir Öğretim Kuramına Doğru, (F.Varış ve T.Gürkan, Çev.), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Burden, R.P. and D.M. Byrd(2003): Methods For Effective Teaching, John Wiley&Sons, USA.
- Büyükalın Filiz, Sevil(2003): Eğitimle İlgili Temel Kavramlar, (M.Ç.Özdemir, Ed.), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, (2-24), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Büyükkaragöz, Savaş ve Çivi, Cuma(1999): Genel Öğretim Metotları, İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Büyüköztürk, Şener(2007): Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Cafoğlu, Zuhul(1996): Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi, İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Canavan, John(2004): Personalised E-Learning Through Learning Style Aware Adaptive System, Dublin.
- Coşkun, M.(2004): Coğrafya Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çağlayan, Ahmet(2003): Evimizdeki Öğretmen 6. 7. 8. Sınıflar, İstanbul: Bilge Yayıncılık.

- Çiftçi, Sabahattin(2009): Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme, (Turan, Refik ve diğerleri), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I, (165-188), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çoban, Ahmet ve diğerleri(2007): Temel Kavramlar, (G.Ocak, Ed.), Öğretim İlke ve Yöntemleri, (1-56), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çulha, Banu(2006): Tarihsel Mekanlarda Keşfederek Öğrenme Yoluyla Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Öğrenci Görüşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Demirel, Özcan(2007): Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Özcan(2008): Öğretme Sanatı “Öğretim İlke ve Yöntemleri”, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirhan, C. (2002): Program Geliştirmede Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Deveci, H., Çengelci, T. (2005): Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Haritalarının Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi, II. Sosyal Bilimler Kongresi. 26-28 Mayıs, Van: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Dewey, John(1939): Türkiye Maarifi Hakkında Rapor, İstanbul.
- Doğanay, Ahmet ve diğerleri(2005): Sosyal Bilgiler Öğretimi, (C. Öztürk, Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, (180-219), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dönmez, Cengiz(2003): Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler (C. Şahin, Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Duman, Bilal ve diğerleri(2007): Eğitimde Çağdaş Yaklaşımlar, (G.Ocak, Ed.), Öğretim İlke ve Yöntemleri, (267-385), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Erdem, E.(2001): Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Erdem. M. ve Akkoyunlu, B.(2002): İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Beşinci Sınıf Öğrencileriyle Yürütülen Ekiple Proje Tabanlı Öğrenme Üzerine Bir Çalışma, İlköğretim-online dergisi.

- Erden, E. (2005): Proje Tabanlı Öğrenme, (Ed: Özcan Demirel), Eğitimde Yeni Yönelimler(Birinci baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Erden, Münire(Tarihsiz): Sosyal Bilgiler Öğretimi, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Erden, Münire (2000): Sosyal Bilgiler Öğretimi, İstanbul: Alkım Kitabevi.
- Ergün, Mustafa(1996): Eğitim Felsefesi, Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün, Mustafa(1997): Atatürk Devri Türk Eğitimi, Ankara: Ocak Yayıncılık.
- Ergün, Mustafa ve Özdaş, Ali(1997): Öğretim İlke ve Yöntemleri, İstanbul: Kaya Matbaacılık.
- Ersoy, Arife Figen(2007): Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ertuğrul, Halit(2002): Öğretmenin Başarı Kılavuzu, İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Ertürk, Selahattin(1984): Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Fidan, Nurettin(1996): Okulda Öğrenme ve Öğretme, Ankara: Alkım Yayınları.
- Fidan, Nurettin ve Erden, Münire(1998): Eğitime Giriş, İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Gözütok, D.(2004): Öğretmenliği Geliştiriyorum, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güleryüz, Hasan(2001): Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme, 1. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gündüz, Mevlüt ve diğerleri(2007): Öğretmenlik Mesleğinin Genel Sorumluluk ve Yeterlilikleri, (G.Ocak, Ed.), Öğretim İlke ve Yöntemleri, (394-413), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Güven, Bülent(2003): İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Alan Bağımlılık-Alan Bağımsızlık Bilişsel Stil Boyutlarına Uygun Olarak Hazırlanan Öğretim Etkinliklerinin Akademik Başarı ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hüçüptan, Levent(2006): Bilgisayar Destekli Öğretimin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Başarısına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- İşman, Aytekin ve Eskiçalı, Ahmet(2006): Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Katz, L. G. (1994): The Project Approach, ERİC Clearing Houd on Elementary and Early Child Houd Education, Urbana IL. 27 July 2001.
- Kaya, Zeki(2005): Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Klein, Stephen(1987): Learning (Principles and Applications), Newyork: Library of Congress Cataloging Publication.
- Kıncal, R.Y.(2001): Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Erzurum: Eser Ofset.
www.ed.gov/database/ERİC-digests/ed.368509.html.(Er. Tar: 2006, Ağustos 13)
- Korkmaz, H. (2002): Fen Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme ve Akademik Risk Alma Düzeylerine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Köstüklü, N.(1999): Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi, Konya: Kuzucular Ofset.
- Küçükahmet, Leyla(1989): Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Küçükahmet, Leyla(2007): Program Geliştirme ve Öğretim, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lucio, W.(1963): Readings in American Education, Chicago, Atlanta, Dallas, Polo Aito, Foit Lown, N. J. Scott, Foresman and Company.
- MEB, (2005): İlköğretim Sosyal Bilgiler 4.-5. Sınıf Programı, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Memişoğlu, Hatice(2001): Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Meydan, Ali ve Akdağ, Hakan(2008) Sosyal Bilgilerde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, (B. Tay-A. Öcal, Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, (146-188), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Moffat, M.P.(1957): Sosyal Bilgiler Öğretimi, Çev: Nesrin Oran, İstanbul: Maarif Basımevi.
- Naylor, D. T. Ve R. Diem(1987): Elementry and Middle School Social Studies, New York: Random House, Inc.

- NCSS (2002): Creating effective citizens, National Council for the Social Studies web sitesindeki; <http://databank.nsc.org/article.php> adresinden, 24.06.2004 tarihinde alınmıştır.
- Oğuzkan, F.(1993): Eğitim Terimleri Sözlüğü, Ankara: Emel Matbaacılık.
- Ortak, Şaban(2004): Atatürk Devri Eğitim Politikalarında Yabancı Uzman Raporlarının Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Otluoğlu, Rahmi ve Öztürk, Cemil (2002): Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özdemir, Ayşe Fatma(2005): Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Başarısına Katkısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özden, Yüksel(1999): Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler, (İkinci Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özden, Yüksel(2008): Öğrenme ve Öğretme, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, Cemil ve Dilek, Dursun (2002): 'Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları' Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editörler: Öztürk, C., Dilek, D.), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, Cemil(2007): Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Railsback, J. (2002): Project Based Instruction, Creating Excitement For Learning, US: North Regional Educational Laboratory.
- Saban, Ahmet(2000): Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Saban, Ahmet(2004): Öğrenme Öğretme Süreci, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Safran, Mustafa ve diğer(2008): Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış, (B. Tay-A. Öcal, Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, (2-17), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel(1993): Eğitim Felsefesi, Ankara: Adım Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel(2001): Program Gelistirmede Öğretmen El Kitabı, (Dokuzuncu Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sönmez, Veysel(1999): Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, İstanbul: MEB.
- Sözer, E. (1998-2004): Sosyal Bilgiler Öğretimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Sönmez, Veysel(2005): Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sünbül, Ali Murat(1995): İşbirliğine Dayalı Öğretim Yöntemlerinde Kullanılan Değerlendirme Biçiminin Öğrencilerin Erişi ve Tutumlarına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- TDK Türkçe Sözlük(2005): Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: 2005.
- Titiz, Osman(2005): Yeni Öğretim Sistemi, İstanbul: Zambak Yayınları.
- Tuncel, Gül(2002). Eğitim Felsefelerinin Sosyal Bilgiler Programına Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tunçer, Berfu ve Güven, Bülent(2007): Öğrenme Stratejileri Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları, Hatırda Tutma Düzeyleri ve Derse İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi(<http://efdergi.yyu.edu.tr>. Yay. Tar.: Aralık-2007, Er. Tr:09.04.08) s. 2.
- Uçar, Metin(1999): İlköğretimde Ders Araç-Gereçleri Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 3, Afyonkarahisar: AKÜ Yayınları.
- Uşun, Salih ve diğerleri(2007): Öğrenme ve Yapılandırmacı Yaklaşım, (S. Akbaba-Ş. Anlıak, Ed.), Eğitim Psikolojisi, (341-361), İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- University Of Saskatchewan(2000): Instructional Approaches, Vatan Gazetesi, 23.07.1924: Misis Dövi ile Mülakat. web.inonu.edu.tr/~makdag/materyal.ppt, er. Tar: 12.05.2009. www.sasked.gov.sk.ca/docs/policy/approach/instrapp03.html.(Er.Tar: 6.11.2007).
- Yalın, Halil İbrahim(2005): Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yel, Selma ve diğerleri(2008): Sosyal Bilgilerde Öğretim Strateji, Yöntem ve Teknikleri, (B. Tay-A. Öcal, Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, (38-86), Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yıldırım, Ramazan(1998): Öğrenmeyi Öğrenmek, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Yurtluk, M.(2005): Proje Tabanlı Öğrenme, (Ed: Özcan Demirel), Eğitimde Yeni Yönelimler(Birinci Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.65.00.03.510/ 3680
Konu : Ayhan YILDIRIM'ın Araştırma İzni

05.03.2009

İL MAKAMINA

İlgi : Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 19.02.2009 tarih ve 3273 sayılı yazısı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Öğretmenliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Ayhan YILDIRIM'ın "İlköğretim Sosyal Bilimler Öğretiminde Proje Yönetiminin Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları" konulu teziyle ilgili Van İli merkez ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında anket çalışması yapması için Müdürlüğümüzden İlgi yazıyla izin istenmektedir.

Ayhan YILDIRIM'ın anket çalışması; 28.02.2007 tarih ve 1084 sayılı Bakanlık Onayı ile yürürlüğe giren "Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi'nin 5. maddesi kapsamında belirtilen esaslara göre "Araştırma Değerlendirme Komisyon"umuzca değerlendirilmiş olup İlimiz merkez ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında araştırma yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

M.Nesim ALKAN

Müdür a.

İl Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
05/03/2009

Yahya YILDIZ
Vali a.

İl Milli Eğitim Müdürü

VAN İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Abdurrâhman Gazi Mah. İskele Cad. 65040 - VAN
Telefon : 0(432) 222 41 62 -67
Fax : 0(432) 222 41 61
e-posta : vanmem@meb.gov.tr
İnternet : http://van.meb.gov.tr

EK 2: Ölçek Soruları

- Bu çalışma, İlköğretimde Sosyal Bilgiler öğretiminde **Proje Yönteminin** kullanımına ilişkin sosyal bilgiler/sınıf öğretmenlerinin tutumlarını ortaya çıkarmaya yönelik tutum çalışmasıdır.
- Çalışmada 24 soru yer almaktadır.
- **Çalışma verileri, bilimsel verilere kaynaklık edeceği için cevaplarınızın tutarlı ve doğru olmasına dikkat etmenizi önemle rica ederim.**

Danışman

Hazırlayan

Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK
İlköğretim Anabilim Dalı

Ayhan YILDIRIM
Afyon Kocatepe Üniversitesi

Katılımcının Kimliği:

Ad:	Sınıf: 4( ) 5( )	Cinsiyet: Bayan( )
Soyad:	6( ) 7( ) 8( )	Bay( )

!Soruları, aşağıda belirtilen katılım derecelerini dikkate alarak cevaplandırınız.

- Kesinlikle Katılıyorum= 5,
- Katılıyorum= 4,
- Kararsızım= 3,
- Katılmıyorum= 2,
- Kesinlikle Katılmıyorum= 1

	5	4	3	2	1
1. Proje yöntemi, öğrencinin öğrenmeye yönelik ilgisini artırır.	( )	( )	( )	( )	( )
2. Proje yöntemi, öğrencinin etkin olarak derse katılımını sağlar.	( )	( )	( )	( )	( )
3. Proje yöntemi, öğrenciyi araştırmaya sevk eder.	( )	( )	( )	( )	( )
4. Proje yöntemi, öğreticiyi araştırmaya sevk eder.	( )	( )	( )	( )	( )
5. Proje yöntemi, öğrencilerde sorumluluk bilincini geliştirir.	( )	( )	( )	( )	( )
6. Proje yöntemi, öğreticinin işini ve sorumluluğunu artırır.	( )	( )	( )	( )	( )
7. Proje yöntemi, öğrenmede öğrenciler arası işbirliğini artırır.	( )	( )	( )	( )	( )
8. Proje yöntemi, öğrencilerin sosyalleşmesini sağlar.	( )	( )	( )	( )	( )
9. Proje yöntemi, sınıf içi iletişim becerilerini artırır.	( )	( )	( )	( )	( )

10. Proje yöntemi, sınıf dışı iletişim becerilerini artırır. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
11. Proje yöntemi, öğrencilerin kendini ifade becerilerini geliştirir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
12. Proje yöntemi, öğrencilerde özgüveni geliştirir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
13. Proje yöntemi, öğrencilerin hayal gücünü geliştirir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
14. Proje yöntemi, öğrencinin gözlem yapma becerisini geliştirir ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
15. Proje yöntemi, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
16. Proje yöntemi, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
17. Proje yöntemi, öğrencinin yeni ve özgün bir ürün elde edilmesini sağlar. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
18. Proje yöntemi, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ortaya çıkarır. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
19. Proje yöntemi, bireysel öğretimi geliştirir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
20. Proje yöntemi, grupla öğretimi geliştirir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
21. Proje yöntemi, süreç eğitimine katkı sağlar. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
22. Proje yöntemi, öğrenmede planlılığı sağlar. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
23. Proje yöntemi, öğrenilecek konu veya konuları somutlaştırır. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
24. Proje yöntemi, öğrencilerin öğrendiği bilgileri pekiştirmesini sağlar. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

EK 3: Örnek Proje Taslağı

PROJE ÖDEVİ

İÇERİK	SINIF DÜZEYİ	BEKLENEN BECERİLER	HAZIRLAMA SÜRESİ	DEĞERLENDİRMEDE KULLANILACAK ARAÇLAR
Türk Tarihinde Yolculuk	6. Sınıf	Araştırma, Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi, Eleştirel Düşünme	1 ay	Dereceli Puanlama Anahtarı

Sevgili öğrenciler,

Sizden yaşadığımız yerin tarihini anlatan bir katalog ya da kitapçık hazırlamanız istenmektedir.

Bu projede yaşadığımız yerde sizden önce hangi uygarlıkların yaşadığını ve hangi eserleri bıraktıklarını inceleyerek, yaşadığımız yeri, yerli ya da yabancı turistlere tanıttak bir kitapçık ya da katalog hazırlayarak sunmanız beklenmektedir

Konu: ÜLKEMİZDE TARIM ÜRÜNLERİ

YÖNERGE:

1-Önemli gördüğün bir sorun hakkında bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak bilimsel araştırma yapma . Basamaklar

-Neden bu konuyu seçtin yaz.

-Kaynakları topla ve belirle

-Kaynakları incele ve notlar tut.

-Çevrende onunla ilgili kuruluşlar varsa onlardan bilgi al

-Daha sonra bunların hepsini toparlayıp, temize geç

-Bunlarla ilgili fotoğraf ve resim varsa hepsini bir kartona yapıştır ve sınıfta arkadaşlarına sun.

2- Türkiye'nin herhangi bir bölgesini ele alarak; bu bölgenin tarım ürünlerinin, tarım üretimindeki dağılımını gösteren bir grafik çizme. Bu ürünlerin ülke ekonomisindeki yerini açıklama. (Oluşturulan poster grafiğin yanı sıra, fotoğraf, karikatür, çizim vb. görsel araçlarla zenginleştirmeli ve dağılımı etkileyen etmenlerle ilgili olarak özet bilgiler ile desteklemelisiniz.)

3- Türkiye'de yetiştirilen beş değişik tarım ürünü belirleyip, bu ürünlerin bölgelerimizdeki dağılımını gösteren bir grafik çizme. Bu ürünlerin ülke ekonomisindeki yerini açıklama. (Oluşturulan poster grafiğin yanı sıra, fotoğraf, karikatür, çizim vb. görsel araçlarla zenginleştirmeli ve dağılımı etkileyen etmenlerle ilgili olarak özet bilgiler ile desteklemelisiniz.)

4- Türkiye'nin herhangi bir bölgesini ele alarak; bu bölgede bulunan ve çıkarılan madenlerin dağılımını gösteren bir grafik çizme. Bölgede bulunan ve çıkarılan bu madenlerin ülke ekonomisindeki yerini açıklama. (Oluşturulan poster grafiğin yanı sıra, fotoğraf, karikatür, çizim vb. görsel araçlarla zenginleştirmeli ve konuyla ilgili olarak özet bilgiler ile desteklemelisiniz.)

5-M.Kemal Atatürk ülkemizde Sosyal Bilgilerin gelişmesi için ne gibi çalışmalar yapmıştır. Bununla ilgili geniş çapta bilgi ve fotoğraf toplama bunu büyük bir kartona düzgünce yapıştırma ve arkadaşlarına sunma.

6-Oturduğunuz evin 1/100 ölçeğinde planı bir kartona yapıp bunu arkadaşlarına sunma

7-Dört farklı iklime ait ülke seçme. Bu ülkelerin tarım ürünlerini belirleme, seçilen tarım ürünlerinin neden orada yetiştiğini araştırma, bu tarım ürünlerinin ve o ülkelerin fotoğraflarını da bulup bir kartona hazırlama ve arkadaşlarına sunma.

8-Büyük bir kartona anlatılanlardan yola çıkarak. Hattuşaş, Zeugma, Truva ve Çatalhöyük'ün ayrıntılı resmini çizme , resmi nasıl çizdiğini anlatma ve bunu arkadaşlarına sunma.

9-Ülkemizin belli başlı çevre sorunlarından 4 tane seçme ve araştırma., bunu fotoğraflarıyla birlikte bir kartona hazırlama ve arkadaşlarına sunma

DEĞERLENDİRME

BİZDEN ÖNCE KİMLER VARDI BURADA? PROJESİNİN DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Yönerge: Proje aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

Puan	ÖLÇÜTLER
	AMAÇ
3	Katalogda hedef kitleye uygun ve etkili bilgilere yer verilmiş
1	Katalogda verilen bilgiler hedef kitleye uygun ve etkili değil, bilgiler yetersiz.
	TARİH
3	Yörenin tarihi ile ilgili gerçekçi, açıklayıcı, bilgilendirici ve kapsamlı bilgiler verilmiş.
1	Verilen bilgiler yörenin tarihini öğretmede yetersiz ve bilgilendirici değil.
	KÜLTÜR SANAT
3	Yörenin tarihi, mimari, kültürel ve sanatsal dokusu ile ilgili yeterli derecede bilgi verilmiş.
1	Verilen bilgiler yörenin kültür ve sanat yapısını anlatma konusunda yetersiz.
	GEZİLECEK YERLER
3	Yörenin gezilecek yerleri ile olarak hazırlanan kroki ve haritalar mükemmel bir şekilde hazırlanmış.
1	Yörenin gezilecek yerleri ile olarak hazırlanan kroki ve haritalar yetersiz ve eksik hazırlanmış.
	DÜZENLEME
2	Katalog oldukça iyi tasarlanmış ve düzenli bir şekilde hazırlanmış
1	Katalog tasarımı ilgi çekici değil, bilgiler düzensiz..

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı :

Sınıfı :

No :

ACIKLAMA: Aşağıdaki tabloda performans ödevi boyunca çalışmalarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
1. Planlı çalışmaya özen gösterdim.			
2. Ödevim sırasında planıma uygun hareket ettim.			
3. Araştırmalarımnda çeşitli kaynaklardan yararlandım.			
4. Öğretmenimin önerilerini dinledim.			
5. Çalışmalarım sırasında zamanımı verimli biçimde kullandım.			
6. Çalışmalarım sırasında değişik materyallerden faydalandım.			
7. Sorumluluklarımı tam anlamıyla yerine getirdim.			
8. Çalışmalarımı sunarken görsel materyalleri kullanmaya çalıştım.			